

AALBORG UNIVERSITET

Den lille røde kuffert

– et casestudie om oplevede resiliensfaktorer

Rapportens samlede antal tegn
(med mellemrum & fodnoter): 117.145
Svarende til antal normalsider à 2400 tegn: 48,81

Helene Kirstine Smith, Studienummer: 20174389

Vejleder: Kristine Kahr Nilsson

Kandidatspeciale,
10. semester, Psykologi.

Aalborg Universitet
Dato: 30.05.2022

Abstract

The little red suitcase - a case study on perceived resilience factors

Objectives. The objective is to investigate how resilience factors can be perceived by a person who has experienced a childhood and adolescent period as a period of time with stressful events including events of physical and psychological abuse.

Method. The method used in this master's thesis is the case study method and it includes a single subject study. The interviewee is Tina Campbell, a 49-year-old Danish woman who is a public person. She has written and published 13 books, given lectures on how she has coped with the fact that she has grown up under extreme stressful conditions. The procedure for carrying out the empirical collection consists of a phenomenological semi-structured research interview which is the fundament of the analysis, as it is interviewee's perception of resilience factors there is the center of this thesis. The interview is supported by the researchers' observations during the interview. The background research relating to the upbringing of the interviewee is based on the autobiography *Dandelion Child in Flower* (2015). Please feel free to investigate the book for any further information on the subject.

Results. The result of the thematical analysis showed that the interviewee has experienced several resilience factors according to the theory of Cicchetti's "Resilience under conditions of extreme stress" and Masten's "Ordinary Magic". The case study confirms the perspective of internal and external resilience factors. The result is presented in figure 1, which present an overview of the themes of the analysis. The figure shows three groupings of how the interviewee perceived resilience in her childhood. Figure 1 presents an overview of the themes there emerged from the empirical collection as follows; The attitude to life which includes "ownership of the conditions of life", "acceptance of own resources and constraints" and "motivation for survival". The grouping of Personality traits consists of; "professional strength", "planning competence" and "adaptability". The grouping of protective context factors shows; "significant adults", "role models", "parental love" and "resilience scheme from the mother". The themes are interacting across the groupings, and they are working as protective resilience factors for the interviewee. It should be noted that there were several of the possible resilience factors which the interviewee did not experience, this might be because she was in a state of survival mode.

The title of this master's thesis *The little red suitcase* symbolizes the narrative of the interviewee's own approach to resilience. In her childhood she had packed the little red toy suitcase with three toothbrushes in order for the mother, the sister and herself to escape to a crisis center. Even though there is a childish element of the narrative as it is a little toy suitcase, the story shows the ability of planning and adapting to the context, she is in.

Conclusion. It has been concluded that the case study investigates how the interviewee has perceived her own resilience factors through her period of growing up. This focus on an individual's perception of resilience, can help to illuminate and to share the knowledge of how resilience can be perceived in the childhood, and as well it can give the insight, that it is not all the resilience factors there are perceived in the actual context. Therefore, when working with activating resilience in individuals who lack the resilience factors, it might be interesting to be aware, that the resilience factors should be made clear and visible for the children, who are growing up under stressful conditions. This is because they should be able to make the most use of their resilience factors in order to cope with the challenges in their lives.

Indholdsfortegnelse

1.0 INTRODUKTION.....	1
1.1 PROBLEMFOMULERING.....	3
1.2 UNDERSPØRGSMÅL	3
1.3 AFGRÆNSNING OG PRÆCISERING.....	3
1.4 TEORETISK OG EMPIRISK BELÆG	5
1.4.1 Empirisk baggrund	5
1.4.2 Teoretisk baggrund.....	6
1.4.2.1 Dynamisk multi-dimensionel proces	7
1.4.2.2 Hverdags magi.....	8
1.4.2.3 Den almindelige og uventede resiliens	9
2.0 FORSKNINGSPØRGSMÅL	10
2.1 FORSKNINGSSPØRGSMÅL.....	10
3.0 NÆRVÆRENDE CASESTUDIE	10
3.1 DESIGN OG PROCEDURE.....	11
3.1.1 Formål med casestudiet.....	11
3.1.2 Casestudies rationale.....	12
3.1.2.1 Den videnskabsteoretiske tilgang	12
3.1.3 Præsentation af informanten	13
3.1.3.1 Forskerens forforståelse	14
3.1.4 Empiriindsamling og bearbejdning	14
3.1.4.1 Det semistrukturerede forskningsinterview	15
3.1.4.2 Retningslinjer for transskriptionen	16
3.1.4.3 Den tematiske analysemetode	16
3.1.5 Kriterier for tolkning	17
3.1.6 Ethiske overvejelser	18
3.2 RESULTAT AF ANALYSEN	19
3.2.1 Livsindstilling	20
3.2.1.1 Ejerskab over livets vilkår	20
3.2.1.2 Accept af egne ressourcer og begrænsninger	22
3.2.1.3 Motivation for overlevelse	23
3.2.2 Personlighedstræk	25
3.2.2.1 Faglig styrke	25
3.2.2.2 Tilpasningsevne	26
3.2.2.3 Planlægningskompetence.....	27
3.2.3 Beskyttende kontekstfaktorer	28
3.2.3.1 Betydningsfulde voksne.....	28
3.2.3.2 Forbilleder.....	29
3.2.3.3 Forældrekærlighed	32

3.2.3.4 Resiliensskema fra moderen	33
4.0 DISKUSSION.....	35
4.1 SYNTSE AF DE PSYKOLOGISKE MENINGSENHEDER	35
4.2 EKSEMPLIFICERING AF RESILIENS – DEN LILLE RØDE KUFFERT	37
4.3 OVERENSSTEMMELSE ELLER DISKREPANS	38
4.4 ALTERNATIV TEORETISK FORKLARING	42
4.5 METODEKRITISKE OVERVEJELSER	43
4.5.1 Casestudiemetoden inkl. metodestyrker og metodekritik	43
4.5.2 Den videnskabsteoretiske metode	45
4.5.3 Alternative analysemetoder	45
4.6 DISKUSSION AF ETIK.....	46
4.7 VALIDITET OG RELIABILITET	47
4.8 PERSPEKTIVERING	47
5.0 KONKLUSION.....	49
6.0 REFERENCELISTE.....	52

Bilag 1: Interviewguiden

Bilag 2: Protokollen for casestudiet

Bilag 3: Transskriptionen for interviewet

Bilag 4: Samtykkeerklæringen

1.0 Introduktion

Vi skriver foråret 2022. I dag lever vi i et samfund, der blandt andet er præget af globale kriser, hvilket gør, at vi er i en omskiftelig tid, der kalder på, at vi som mennesker er klar til at tilpasse os nye stressfulde omstændigheder. Luftvejsinfektionen Covid-19 har siden december 2019 spredt sig grænseløst over hele verden, og pandemien har blandt andet været medvirkende til at skoler og foreningsliv i Danmark i perioder har været lukket ned, hvilket har afskåret en stor del af børn og unge fra deres sædvanlige sociale liv. Dette kan have begrænset børn og unges mulighed for at socialisere og have nogen at tale med, når de oplever udfordringer i livet (Børns Vilkår, 2021, pp. 28, 33-35). Disse nedlukninger har ikke været forudsigelige, hvilket har gjort, at hverdagene har været omskiftelige og uden den sædvanlige struktur. I forhold til kriser er der nu et fokus på krigen i Ukraine – endnu en stressende og belastende faktor - der igen kalder på uforudsigelighed. Krigen bliver fuldt nøje af mediers bevågenhed, og via medier forlænges krisen ind i vores stuer. Det kalder på, at vi skal kunne tilpasse os de nye omstændigheder og være modstandsdygtige i det samfund, som vi lever i. Det har konsekvenser for vores hverdagsliv, og nogle familier bliver pressede på flere parametre i forhold til at få familielivet til at fungere inden for hjemmets fire vægge (Koppenhele-Gossel et al., 2022, p. 6; Tombeau Cost et al., 2022, p. 671f).

Vi har også tidligere oplevet krige og kriser. Historisk set har der været en interesse for resiliens i den kontekst; hvordan børn klarer sig på trods af de kriser, traumer og stressede oplevelser, som de gennemlever. Efter Anden Verdenskrig kom der et fokus på de børn, der havde mistet deres forældre i krigen. Der var også en bekymring i forhold til de børn, der havde oplevet ekstremt stressende og belastende situationer i deres livsverden eksempelvis i form af krigens rædsler, hvor de har set deres hjem brænde ned eller været i koncentrationslejre (Masten, 2014, p. 7f; Zolkoski & Bullock, 2012, p. 2296f). Hvordan kunne en stor del af børnene klare sig så godt på trods af de vanskelige begivenheder og belastninger, som de havde oplevet? Tidligere forskningsresultater viser, at det for en stor andel handler om at kunne tilpasse sig i forhold til modgang (Masten, 2014, p. 7f). Dette anses som en almindelig proces på grund af, at det er de almindelige menneskelige psykologiske systemer, der tilpasser sig de nye situationer. Udover at undersøge det at klare sig på

trods af aktuelle stressende eller traumatiske livsvilkår tidligt i livet, har resiliens også tidligere været undersøgt i forskningsøjemed i forbindelse med forskning af personer med skizofreni, personer der er opvokset med forældre, der har mentale lidelser, eller har oplevet ekstremt stress og fattigdom (Cicchetti, 2010, p. 146; Zolkoski & Bullock, 2012, p. 2296f).

Stressende belastninger foregår ikke blot ude i samfundet, men det kan også forekomme i de enkelte hjem, hvor det er hverdag at vokse op med psykiske og fysiske overgreb (Clark et al., 2019, p. 64f). Relationen mellem forældre og børn er det grundlæggende for børns udvikling og læring. Derfor er det særligt de belastninger, der er i hjemmet, der kan virke hæmmende for børns udvikling, og det kræver en særlig tilpasning til miljøet at kunne klare sig i en kontekst med jævnlige overgreb (Clark et al., 2019, pp. 61, 66 og 68-70). I nutidens Danmark er der børn, der vokser op i familier, hvor der forekommer store belastninger. Børnene har ikke en forudsigelig hverdagsstruktur, men en hverdag, hvor strukturen er præget af fysiske og psykiske overgreb. Hvordan klarer de sig på trods af at kriserne ikke kun er ude i samfundet, men slagmarken foregår i hjemmet, hvor der ellers for den almene familie kan være en forventning om omsorg, varme og struktur, hvilket er vigtigt i forhold til børns udvikling. Samtidigt er det, at vokse op i dysfunktionelle familieforhold med psykisk mishandling, vold og overgreb, ofte en forudsigende faktor for selv at videreføre de dysfunktionelle forhold, som er tillært gennem barndommen (Clark et al., 2019, p. 64f.). Alvorlige stressbelastninger udfordrer den almene udvikling af psykologiske funktioner, hvilket kan være medvirkende til at mønstret gentages (Cicchetti, 2010, p. 147). Børn, der er opvokset i dysfunktionelle familieforhold, har øget risiko for at udvikle en vedvarende sårbarhed, hvilket øger risikoen for at en psykopatologisk udvikling samt en øget udsathed i forhold til fremtidig mishandling (Cicchetti, 2010, p. 147; Norman et al., 2012, p. 1). Udviklingspsykopatologien viser, at en kombination af arv og miljø er medskabende for de mulige stier, som livet kan forme gennem dets udvikling. Disse livsforløb er ofte påvirket af, hvad man oplever i sin opvækst og udvikling (Cicchetti, 2010, p. 150; Harder & Simonsen, 2017, pp. 124-126; Møhl & Simonsen, 2017, p. 47f). Samtidigt er der børn, der klarer sig godt på trods af, hvad de oplever af vanskelige udfordringer gennem deres opvækst (Zolkoski & Bullock, 2012, p. 2295). Resiliens betegnes overordnet indenfor psykologiens verden, som de faktorer, der er medvirkende til at kunne klare sig på trods af vanskelige omstændigheder. Der kan

både være tale om ydre og indre resiliensfaktorer. De ydre faktorer er de eksterne aspekter, der er i børnenes omkringlæggende kontekst, såsom familien og de sociale kontekster, der vedrører dem. De indre resiliensfaktorer kan anses som de egenskaber og forståelser, som børnene selv har internt i deres psyke og deres indre selv (Cicchetti, 2010, p. 146). Hvordan kan nogle mennesker skabe, fastholde eller genvinde normale funktioner og undgå varige mén, når de vokser op under belastende, stressende og traumatiske vilkår (Harder & Simonsen, 2017, p. 124)?

Det vil være spændende at undersøge, hvordan resiliens opleves, når et menneske klarer sig godt gennem livets svære kår og klarer sig på trods af de tunge livsomstændigheder, som vedkommende er vokset op med. Det ville være yderst interessant at undersøge og finde de faktorer, der er afgørende for selve oplevelsen af resiliens. Det kan måske gøre det muligt at forebygge ”manglende resiliens” og opøve eller aktivere de faktorer, så der kan udvikles og arbejdes hen imod resiliens ved mangeltilstande (Zolkoski & Bullock, 2012, p. 2299). Dette leder hen til specialets overordnede omdrejningspunkt i form af problemformuleringen.

1.1 Problemformulering

Hvordan opleves fænomenet resiliens i et stressende opvækstmiljø?

1.2 Underspørgsmål

Hvilken betydning har indre resiliensfaktorer?

Hvilken betydning har ydre resiliensfaktorer?

Hvordan kan disse resiliensfaktorer aktiveres eller trænes, så de modnes ved personer, der ikke har dem i brug?

1.3 Afgrænsning og præcisering

I dette afsnit kommer der en præcisering af de vigtigste kernebegreber, der anvendes i specialet. Desuden afgrænses det, der tilsigtes at blive undersøgt i indeværende speciale.

Resiliens forstås i specialet, som de faktorer, der udgør den dynamiske udviklingsproces, der gør det muligt at opnå en positiv tilpasning i en kontekst med betydelig modgang (Cicchetti, 2010, p. 145). Heri beskrivelsen er der to faktorer, der

skal være til stede, førend der er tale om resiliens; den første, at der er betydelig modgang, og den anden; at personen opnår en positiv tilpasning på trods af den betydelige modgang (Cicchetti, 2010, p. 145).

Fysiske overgreb på et barn defineres i specialet som *“en intentionel fysisk magt anvendt overfor et barn, der resulterer i – eller har stor sandsynlighed for at resultere i – at skade barnets sundhed, overlevelse, udvikling eller værdighed. Dette inkluderer at slå, sparke, ryste, kvæle, skolde, brænde og forgifte barnet. Meget fysisk vold mod børn i hjemmet udøves med det formål at straffe barnet”* (egen oversættelse, Norman et al., 2012, p. 2).

Psykiske overgreb forstås i specialet både som *“isolerede hændelser af såvel som et mønster af svigt over tid fra en forældres eller omsorgspersons side til at give et udviklingsmæssigt passende og støttende miljø. Handlingerne kan med stor sandsynlighed have indflydelse på at skade barnets fysiske eller mentale sundhed eller barnets fysiske, mentale, spirituelle, moralske eller sociale udvikling. Overgrebene kan omfatte følgende; begrænsning af bevægelse, mønstre for at nedgøre barnet, bebrejdelse, trusler, skræmmende, diskriminerende eller latterliggørende adfærd mod barnet, samt andre ikke-fysiske former for afvisninger eller fjendtlige handlinger i forhold til barnet”* (egen oversættelse, Norman et al., 2012, p. 2).

Stress anses i specialet som *“en fællesbetegnelse for skadelige legemlige eller sjælelige påvirkninger, som fremkalder en forøget produktion af binyrebarkhormon”* (Møhl & Simonsen, 2017, p. 46).

Der er flere forskellige perspektiver i forhold til teorier om resiliensfaktorer. Jeg har valgt at fokusere på et single subjekts oplevelse af fænomenet resiliens formidlet gennem et casestudie (Flyvbjerg, 2010, pp. 466-468). Specialet tager udgangspunkt i, hvordan informanten har oplevet at være modstandsdygtig og robust i forhold til at kunne klare sig på trods af de miljømæssige forhold, som informanten er vokset op i samt med de fysiske biologiske handicaps, som informanten har. Specialet tager udgangspunkt i en persons livsverdens forståelse, og de teoretiske rammer er blandt andet sat med afsæt i Cicchettis tilgang til resiliens under ekstremt stressende forhold, hvilket uddybes i afsnittet nedenfor, der omhandler den teoretiske baggrund.

1.4 Teoretisk og empirisk belæg

I dette afsnit uddybes det empiriske og teoretiske grundlag, som er fremkommet under forberedelserne til nærværende speciale. Det teoretiske og empiriske grundlag er desuden integreret i specialet og casestudiet og anvendes som baggrundsviden for arbejdsprocessen.

1.4.1 Empirisk baggrund

Relationen mellem forældre og børn er grundlæggende for udviklingen af børns læring og vækst (Clark et al., 2019, p. 47f). På baggrund af den tidlige tilknytning udvikles interne arbejdsmodeller, der fungerer som et skema for børns udvikling og adfærd gennem livet (Clark et al., 2019, p. 47f). Børn, der har følelsesmæssigt tilgængelige forældre, som kan aflæse deres signaler og give en afstemt følelsesmæssig reaktion, har et godt grundlag for en velfungerende indre arbejdsmodel (Clark et al., 2019, p. 48f). Det tillidsfulde forhold mellem forældre og børn er kritisk vigtig for et barns udvikling, hvor det sikrer, behagelige og udviklingsmæssigt passende miljø er med til at give børn et solidt grundlag for deres udvikling, hvor børns primære relationer gennem barndommen bidrager til børns udvikling af personlighed og psykologiske reaktionsmønstre. Modsat er kriser og belastninger i hjemmet særligt belastende for børn, og der er en høj risiko for, at dette mønster videreføres senere i livet (Clark et al., 2019, p. 64f). Hvis den trygge relation ikke er til stede, men i stedet er der en kontekst bestående af voksne, der ikke kan give barnet et sikkert og trygt opvækstmiljø, eksempelvis i form af voksne, der har sociale og emotionelle forstyrrelser samt udviser utilstrækkelig omsorg for barnet, kan disse oplevelser af belastning forårsage diagnoser og psykiske lidelser hos barnet (Clark et al., 2019, pp. 66, 68-70, 72).

Desuden viser en meta-analyse af Norman et al. (2012), der bygger på 124 studier, at en barndom med omsorgssvigt som eksempelvis fysiske og psykiske overgreb er forbundet med en markant højere risiko for psykiske lidelser i voksenalderen (Norman et al., 2012, pp. 1, 5). I højindkomstlande er ca. 10% af børn udsat for fysiske og psykiske overgreb. 80% af overgrebene er foretaget af forældre eller primære omsorgspersoner (Norman et al., 2012, p. 2). Fysiske og psykiske overgreb associeres med forøgede risici for psykiske problemer, adfærdsproblemer, depression, alkohol, misbrug, angst, spiseforstyrrelser og selvmordsadfærd (Norman

et al., 2012, p. 20f). Det er dog ikke deterministisk (Norman et al., 2012, p. 1), hvilket gør det relevant at beskæftige sig med spørgsmålet om, hvorfor nogle individer klarer sig godt på trods af en svær opvækst.

Der er lavet få casestudier indenfor feltet. Masten og O'Conner (1989) har udarbejdet et single subjekt casestudie, hvor de har beskrevet et barn på 30 måneder, der ikke har en normal vækst og ikke er udviklet alderssvarende psykosocialt. Barnet har haft belastende og traumatiske oplevelser, da hun 15 måneder tidligere har mistet sine primære omsorgspersoner, hvilket har vist sig i et depressivt udtryk. Efter interventionen, hvor barnet blev indlagt og fik adgang til et miljø præget af omsorg, skete der en drastisk udvikling. Barnet fik opøvet sin resiliens og genvandt sin vækst samt sit alderssvarende psykologiske funktionsniveau ved hjælp af støttende mentorer og omsorgspersoner (Masten & O'Conner, 1989, pp. 274-278).

Der er desuden tidligere udarbejdet longitudinale studier af familier, hvor forældrene har skizofreni (Zokolski & Bullock, 2012, p. 2296f). Herunder er der eksempelvis casen om en 14-årig pige, der står for opvæksten i forhold til sine fire søskende, alt imens hendes far har et misbrug af alkohol og moderen er indlagt med sine psykiske lidelser. Pigen vokser op og oplever selv at få et velfungerende familieliv senere i livet (Zokolski & Bullock, 2012, p. 2297).

1.4.2 Teoretisk baggrund

Resiliens forstås overordnet i en psykologisk kontekst som en form for modstandskraft, hvor en person med høj resiliens er i stand til at klare sig på trods af en medfødt eller tidlig erhvervet sårbarhed (Møhl & Simonsen, 2017, p. 45). Der gives i dette afsnit en beskrivelse af mekanismerne i forhold til resiliens og indblik i studier på området hovedsageligt ud fra tre forskellige teoretiske baggrunde fra Cicchetti (2010), Masten (2001) og Bonanno (2004). Afsnittet har udgangspunkt i tre artikler, der er meget citeret inden for det psykologiske område. Artiklerne er hhv.: Luthar, Cicchetti og Berkers artikel; *The construct of resilience* (2000), Mastens artikel; *Ordinary Magic: Resilience processes in development* (2001) samt Bonannos journal; *Loss, trauma, and human resilience – Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events?* (2004). Dette er udarbejdet for at få en indsigt i emnet, samtidigt med, det giver et grundlag til at udforme bedre spørgsmål til interviewguiden (Yin, 2018, p. 13; Bilag 1, Interviewguiden).

1.4.2.1 Dynamisk multi-dimensionel proces

Luthar, Cicchetti og Becker har en større psykologisk diskussion i forhold til, hvad der har været af psykologiske teoretiske nuancer med hensyn til resiliens. Overordnet kommer de frem til, at der ikke er en universal tilgang, der er dækkende. Resiliens beskrives som en relativ proces, der dynamisk udvikler sig gennem livet i trit med, at nye styrker og udfordringer emergerer (2000, pp. 543-545). Der er adskillige modeller i forhold til de beskyttende egenskaber i relation til resiliens (Luthar, Cicchetti & Becker, 2000, p. 547), hvilket de ønsker at præcisere i deres fremtidige arbejde. Dette sker blandt andet i 2010, hvor Cicchetti udgiver artiklen *Resilience under conditions of extreme stress: a multilevel perspective*. Her ses resiliens som en adaptiv proces; ”Resiliens udvikles i en dynamisk udviklingsproces gennem opnåelse af positiv adaptation i kontekster med betydelig modgang” (egen oversættelse, Cicchetti, 2010, p. 145). Denne anskuelse indeholder to hovedelementer; at der forekommer betydelig modgang samt at personen opnår en positiv tilpasning på trods af større ”overgreb” på udviklingsprocessen, hvilket er i overensstemmelse med afsnit 1.3, Afgrænsning og præcisering i forhold til begrebsafklaring.

Der er flere faktorer i det multi-dimensionelle perspektiv, der er medskabende for resiliens. Det understreges, at resiliens ikke er deterministisk i form af at være et rigtigt og uforanderligt forløb, men det er en udviklingsproces, der er under indflydelse af adskillige faktorer (Cicchetti, 2010, p. 146). Dette omfavner tilgangen i forhold til arv og miljø, hvor resiliensfaktorerne kan opdeles i indre og ydre faktorer. I forhold til de ydre resiliensfaktorer kan nævnes, at der er kompetente og omsorgsfulde voksne i omgangskredsen eller i familien. Yderligere kan venskaber eller romantiske relationer med velregulerede jævnaldrende være medskabende faktorer for resiliens. Desuden har de kontekster, som barnet befinder sig i, indflydelse på barnets udvikling af resiliens (Cicchetti, 2010, p. 147). Et studie viser, at der er forskel på, hvad der er medskabende for resiliens hos henholdsvis børn, der vokser op i et hjem med og uden mishandling. I forhold til børn der er opvokset i en dysfunktionel familie er det vigtigt at kunne monitorere og kontrollere impulser samt regulere affekter (Cicchetti, 2010, p. 147).

I forhold til indre resiliensfaktorer er det barnets egne egenskaber og forståelser, der er i fokus. Der er adskillige indre faktorer, der er vigtige i forhold til resiliens. Her kan nævnes; selvreguleringsevner, en positiv tilgang til sig selv samt en motivation

til at fungere og være effektiv i den kontekst, som man befinder sig i. Desuden er det betydeligt at have en fleksibilitet i forhold til at kunne regulere affekt og adfærd, så det kan tilpasses kontekstens behov (Cicchetti, 2010, p. 147f). Cicchettis model er multi-dimensionel, og han nævner blandt andet adskillige genetiske dispositioner og neurale komponenter, hvilke jeg ikke har mulighed for at undersøge i indeværende speciale, da specialet bliver til gennem et interview og casestudie uden genetiske og neurale målinger (2010, p. 150).

1.4.2.2 Hverdags magi

Et andet perspektiv kommer fra Ann S. Masten, der i sin artikel gør op med at tillægge noget ekstraordinært til resiliens. Hun argumenterer for, at resiliens omhandler de almindelige tilpasningsprocesser, der forekommer i hverdagen (2001, p. 227f). Masten beskriver trusler mod resiliens som eksempelvis lav fødselsvægt, fejlnæring, unge forældre, fysiske overgreb, hjemløshed, naturkatastrofer og oplevelse af terror. De enkelte faktorer kan være forbundne, og de kan gensidigt forstærke risikoen for oplevelse af modgang. Der kan samtidigt være tale om en kumulativ risiko mod resiliens, hvor modgangen opleves som om den kommer i klumper eller over en tidsperiode, hvor modgangen akkumuleres.

Resiliens handler jf. Masten også om at kunne tilpasse sig de uforudsete livsomstændigheder. Mastens har to fokuser i form af et personfokus og et fokus på de variabler, som resiliens er afhængig af. Variablerne er de risici og de styrker, der er med til at påvirke livsvilkårene, og dermed resultatet for, hvordan en person er kommet igennem at have været udsat for en seriøs trussel (Masten, 2001, pp. 229-231). Personfokuset bakker op om sammenhængen i forhold til variablerne, der eksempelvis kom til udtryk i forhold til gode forældre ressourcer, gode kognitive kapaciteter samt positiv selvopfattelse (Masten, 2001, p. 232). Masten har skrevet flere og nyere udgivelser om resiliens. I 2014 uddyber hun, at ordet resiliens stammer oprindeligt fra det latinske *resilire* (eng.: to rebound), hvilket svarer til elasticitet eller det at kunne springe tilbage. Essensen er, at man undgår at gå i stykker, når man bliver udsat for et stort pres. I stedet sker der en tilpasning eller der returneres til den oprindelige tilstand (Masten, 2014, p. 7). En nyere definition på resiliens er if. Masten *"The capacity of a dynamic system to adapt successfully to disturbances that threaten system function, viability, or development"* (Masten, 2014, p. 6), hvor den

elastiske bevægelse i resiliensprocessen kan ses i tilpasningsprocessen i forhold til det, der truer systemets funktion og udvikling.

1.4.2.3 Den almindelige og uventede resiliens

Det sidste psykologiske perspektiv i dette speciale kommer fra Bonanno. Han har tre pointer i sin artikel (2004, p. 20). Han understreger først, at resiliens ikke er ensbetydende med en form for psykologisk genopretning, hvor man vender tilbage til udgangspunktet efter midlertidigt at have været væsentligt udfordret, hvilket er i modsætning til Mastens metafor i form af elasticitet. Resiliens refererer i stedet if. Bonanno til evnen til at kunne opretholde en ligevægt eller balance, imens man oplever stressfulde eller traumatiske episoder. Der kan være sporadiske forstyrrelser eksempelvis i søvnmønstre, men ellers en stabil oplevelse af livet og generelt positive emotioner (Bonanno, 2004, p. 20f). Den anden pointe er, at resiliens er almindeligt udbredt. Størstedelen af alle mennesker oplever gennem livet en voldsom eller livstruende situation, og det er ikke alle, der udvikler en lidelse som følge af det. Derfor anser Bonanno resiliens som en almindelig kapacitet hos den almene befolkning (2004, pp. 20, 24). Den sidste pointe er, at der er adskillige og nogle gange uventede veje til resiliens. Der er flere bud på, hvad der kan ligge til grund for resiliens, herunder kan det eksempelvis være i form af; hårdførhed, selvudvikling, højt selvværd, fortrængende copingstrategier, positivt emotionsfokus og latter (Bonano, 2004, pp. 25-27).

Samlet set indeholder den teoretiske ramme flere perspektiver. Specialet tager udgangspunkt i Cicchettis multiniveau perspektiv, hvor der er et fokus på de indre og ydre resiliensfaktorer, hvilke er med til at give et overblik over, hvad han mener har betydning i forhold til resiliens. En anden vinkel er i forhold til selve processen der forekommer, når en person bliver udsat for stressende oplevelser og klarer sig på trods af svære vilkår. Her bakker Bonanno op om ”det almindelige” i Mastens tilgang til resiliens samtidigt med, at han argumenterer for en anden tilgang til konceptet resiliens, hvor selve resiliensprocessen mere er en form for balance set i forhold til Mastens perspektiv, hvor resiliensprocessen bliver set som en egentlig elasticitetsproces, der bringer personen tilbage til udgangspunktet, efter oplevelsen af de stressende begivenheder.

2.0 Forskningsformål

Formålet med indeværende speciale er at undersøge, hvordan resiliens opleves ved hjælp af en fænomenologisk kvalitativ tilgang i form af et casestudie. Litteraturen efterspørger forskning, der tager mere individuelle hensyn og blandt andet med et fokus på opbygning af resiliens, så behandling ikke udelukkende er baseret på evidensprincipper uden at tage højde for behandlingsalliancen med det enkelte menneske (Møhl & Simonsen, 2017, p. 57). Specialets formål er at tydeliggøre resiliensfaktorer ved hjælp af et ekstremt eksempel, hvorfra der kan skabes og tilegnes ny viden om, hvad der er muligt i forhold til den menneskelige kapacitet, når man vokser op under yderst stressende vilkår. I forhold til Bonannos tilgang, hvor resiliens anses som en almindelig kompetence, da han argumenterer for at størstedelen af alle overlever voldsomme belastninger og udfordringer gennem livet, uden at de får en lidelse deraf, kan det være en udfordring at udpege det, som størstedelen gør. Selve resiliensfaktorerne bliver mere tydelige i det ekstreme tilfælde, da det bliver skaleret op og dermed forstørret i den ekstreme kontekst.

2.1 Forskningsspørgsmål

Hvordan oplevede en ekstrem case egne resiliensfaktorer, da hun voksede op under yderst stressfulde og udfordrende vilkår?

3.0 Nærværende casestudie

I denne del af specialet vil procedurene for casestudiets metode og analyse blive udfoldet. Arbejdsprocessen for forskningsdesignets enkeltdelte i casestudiet er ikke sket kronologisk, da flere dele skete samtidigt i et ide- og refleksionssammensurium. Der er udarbejdet en protokol for casestudiet på baggrund af Yins tilgang til casestudier (2018, p. 91), der giver et overblik af arbejdet samt et indblik i arbejdsprocessen (Bilag 2, Protokollen for casestudiet).

Metodeafsnittene belyser de bagvedliggende tanker, ideer og metoder, der ligger til grund for selve udførelsen af casestudiet. Den første del af det overordnede afsnit om casestudiet omhandler selve casemetoden. Afsnittet belyser casestudiet som design ved hjælp af; formålet med casestudiet, inspirationen fra den fænomenologiske videnskabsteoretiske tilgang, casestudiets rationale, præsentation af informanten,

empiriindsamling og behandling – herunder præsenteres den semistrukturerede interviewtilgang, tilgangen til transskriptionen samt den tematiske analysestrategi. Derefter belyses kriterier for tolkning, og det overordnede metodeafsnit slutes af med et afsnit om de etiske overvejelser.

3.1 Design og procedure

Designet af dette forskningsprojekt hører under den kvalitative metode og bygger på at indsamle viden og beskrive fænomenet ”oplevede resiliensfaktorer” ved hjælp af et casestudie (Langdridge, 2007, p. 2). Definitionen af et casestudie er overordnet jf. Yin; *”Et casestudie er en empirisk metode der; undersøger et nutidigt fænomen ”casen” i dybden og i konteksten af casens virkelige verden, specielt når grænserne mellem fænomen og kontekst ikke er klare”* (egen oversættelse, 2018, p. 15). Metoden er et single subjekt studie, der er udformet ved hjælp af et casestudie. Der er adskillige argumenter i forhold til, hvorfor casestudiemetoden er valgt. Casestudiemetoden er blandt andet valgt, fordi det er en fordelagtig tilgang i forhold til at indsamle ny viden, samtidigt er det en læringsmetode, der hjælper læringsprocessen på vej (Flyvbjerg, 2010, pp. 466-468). Desuden egner casestudietilgangen sig til at undersøge et socialt fænomen i dybden (Yin, 2018, p. 4), samtidigt er tilgangen en empirisk mulighed for at belyse teoretiske principper (Yin, 2018, p. 38). Casestudiet er velegnet til at belyse en ekstrem eller atypisk case, da der er mulighed for at opnå ny information og viden i særlige succesfulde cases, der undersøges i en snævert defineret kontekst (Flyvbjerg, 2010, p. 475).

Casestudiets forskningsdesign består overordnet af fem dele, der udformet med inspiration i Yins tilgang til casestudier. De fem dele er hhv. casestudiets formål, rationalet, selve casen, finde data i forhold til rationalet og kriterier for fortolkning. Afsnittet vil blive afsluttet med et afsnit om etik.

3.1.1 Formål med casestudiet

Den første del i forskningsdesignet er formålet med casestudiet (Yin, 2018, p. 27). Formålet er at undersøge en ekstrem cases oplevelse af resiliensfaktorer. Målet er at tydeliggøre, hvad der har været medvirkende til, at et individ har oplevet at klare sig på trods af sine vanskelige opvækstvilkår. Missionen er at nå ind til oplevelsen gennem et semistruktureret forskningsinterview, der tager afsæt i Mastens og

Cicchettis tilgange til resiliens (Cicchetti, 2010, p. 145; Masten, 2014, p. 7). Desuden er målet med casestudiet, at resiliensfaktorerne bliver mere tydelige og åbenlyse i dette ekstreme tilfælde (Yin, 2014, p. 52f). Dette kan være med til at vise, hvilke faktorer, der har betydning i forhold til oplevelsen af resiliens. Det overordnede formål kommer også til udtryk i et egentligt casestudiespørgsmål, hvilket i denne sammenhæng er forskningsspørgsmålet (se afsnit 2.1, Forskningsspørgsmål). Spørgsmålet er udformet på baggrund af egen undren og interesse i forhold til den psykopatologiske teori, teoretisk indflydelse fra Cicchetti samt oplevelsen af informantens livsverden med baggrund i selvbiografien *Mælkebøttebarn i blomst* (2014).

3.1.2 Casestudies rationale

Den anden del af forskningsdesignet er rationalet i forhold til casestudiet (Yin, 2018, p. 27f). Her er Cicchettis og Mastens teori i spil, da det taler ind i nyere forskning og undersøgelser af resiliensfaktorer (se afsnit 1.4.2, Teoretisk baggrund). Rationalet understøtter casestudiet af en ekstrem case idet teorien er undersøgt og indarbejdet i casestudiet (Yin, 2018, p. 27f). Derudover er den videnskabsteoretiske tilgang også et rationale, da det er fundamentet i den metodiske tilgang. Den videnskabsteoretiske tilgang vil blive uddybet herunder.

3.1.2.1 Den videnskabsteoretiske tilgang

Casestudiemetoden har videnskabsteoretisk overordnet hentet inspiration fra den fænomenologiske tilgang (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 48f). Ordet fænomenologi kan spores til det græske "phainomenon", hvilket svarer til "det der viser sig" (Andersen & Koch, 2015, p. 205). Den filosofiske tilgang blev i ca. år nittenhunderede etableret af Edmund Husserl. Tilgangen har afsæt i bevidsthedens oplevelse af verden, da bevidstheden i denne sammenhæng altid er intentionel (Andersen & Koch, 2015, p. 243). Essensen i fænomenologi er, at der gives en så nøjagtig og fuldstændig beskrivelse som mulig af det, der viser sig. Dette gøres så objektivt som muligt. Formålet er at give et billede, der betegnes som en essens af fænomenets væsen (Andersen & Koch, 2015, pp. 241-243; Kvale & Brinkmann, 2015, p. 49). Billedet af fænomenet frembringes ved at anvende epoché, hvor den

viden, der er i forvejen hos forskeren sættes i parentes, så den viden, der fremkommer, er så fordomsfri som mulig (Andersen & Koch, 2015, p. 244).

Videnskab er overordnet defineret som systematisk frembringelse af ny viden (Andersen & Boolsen, 2015, p. 37). Videnskabsteori kan anses om en metadisciplin, hvor videnskaben undersøger den virkelige verden i et metaperspektiv. Alt efter hvilket videnskabsteoretisk perspektiv, der er anvendt i den udforskenende rolle, er der et tilhørende domæne (Jacobsen, Lippert-Rasmussen & Nedergaard, 2015, p. 13). I et domæne kan der eksempelvis reflekteres over, hvilken form for spørgsmål og svar, der anvendes indenfor det konkrete domæne, hvilket er anvendt i udformningen af interviewguiden, hvor der tages udgangspunkt i informantens oplevelse af resiliensfaktorer. Desuden anvendes den deskriptive-empiriske tilgang i dette casestudie, da jeg søger svar på casestudiets formål ved at undersøge og observere det, der sker i informantens virkelighed (Jacobsen, Lippert-Rasmussen & Nedergaard, 2015, p. 16). I forskningen af samfundet vil jeg videnskabsteoretisk lægge vægt på forståelse og fortolkning, hvor jeg ønsker at forstå det oplevede fænomen resiliens, som jeg ikke fuldt ud forstår på forhånd. Gennem fortolkning af den empiriske undersøgelse, vil jeg forsøge at afkode indholdet i forhold til at opnå den bedste forståelse for resiliens gennem informantens perspektiv (Brinkmann, 2015, p. 69f). Det gøres for at finde ind til meningen og betydningen af det centrale i empirien og dermed i casestudiet. For at være i stand til at fortolke denne mening, sætter jeg mig ind i informantens livsverden, det vil sige, at jeg på empatisk vis sætter mig ind i informantens verdens præmisser for at opnå en forståelse for informantens livssituation (Brinkmann, 2015, p. 72f).

3.1.3 Præsentation af informanten

Forskningsdesignets tredje del er selve informanten (Yin, 2018, pp. 28-32). Der er rekrutteret én deltager til dette speciale; Tina Campbell. Det er et studie af et enkelt individ (Vannest, Davis & Parker, 2013, p. 1f), og hun er udvalgt på grund af det eksemplariske grundlag for læring, da hun er et ekstremt og usædvanligt eksempel. Den deltagende informant er en 49-årig etnisk dansk kvinde, der er kontaktet direkte i forhold til at udgøre casen i dette casestudie. Hun er valgt, da hun eksemplificerer et exceptionelt fænomen, hvordan man klarer sig på trods af svære udfordringer i barndommen – og klarer sig så godt, at hun er til inspiration for andre. Informanten

er opvokset i en familie med en far, der havde et alkoholmisbrug, en mor med fysiske handicaps og en lillesøster. Informanten har oplevet omsorgssvigt, og hun har været udsat for trusler samt fysiske og psykiske overgreb gennem sin barndom. Informanten boede med begge forældre og sin lillesøster til hun blev 9 år, hvilket var afbrudt af flere ophold på krisecentre. Derefter flyttede hun med sin mor og lillesøster til Aalborg, hvor de fik en ny identitet. Informanten startede herefter på Filipskolen i Aalborg, hvor hun stadig oplevede stressede og pressede situationer gennem teenageårene. Dog gav skolen informanten en fornemmelse for struktur, og med skolens religiøse grundlag, var der nu nogle nye grundværdier, der talte til informanten. Informanten er nu en offentlig person, der har skrevet flere bøger om sin opvækst og andre temaer i forhold til, hvordan hun håndterer de udfordringer, som hun møder i hverdagen. Hun har i alt udgivet 13 bøger, og har adskillige foredrag, som hun afholder. Det seneste initiativ fra informanten er, at hun afholder motivationskurser for mennesker i eller på vej i flexjob. Hun vil gerne hjælpe andre med at finde deres styrker samt glæden i hverdagen – og det er på trods af, at hun er vokset op med ekstrem uforudsigelighed, vold og psykiske overgreb. For yderligere informationer se *Mælkebøttebarn i blomst* (2014) af Tina Campbell.

3.1.3.1 Forskerens forforståelse

Som undersøger og forsker i dette speciale er det vigtigt at gøre opmærksom på, at jeg kan være biased i forhold til informanten (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 119f). Jeg har efter bedste evne søgt at stræbe efter en professionel refleksivitet i nærværende speciale. Jeg har en relation til Tina, omend den er perifer. Vi har gået på den samme folkeskole, dog med cirka 7 år imellem os. Vores veje har krydset hinandens i voksenlivets hverdagsliv. Desuden har jeg med respekt læst flere af hendes bøger. Dette skal holdes in mente, når casestudiet læses.

3.1.4 Empiriindsamling og bearbejdning

Den fjerde del i forskningsdesignet er det at forbinde data til rationalet. Dette gøres ved hjælp af den indsamlede empiri og analysen heraf. Casestudiet rummer direkte observationer, interviews, dokumenter og artefakter (Yin, 2018, p. 12), hvilket gør at, der er en kombineret tilgang til indsamling af informationer. Der er taget udgangspunkt i deltagerens bog *Mælkebøttebarn i blomst* (2014), der er med til at

give en baggrundsviden for deltagerens opvækst og oplevelse af dennes livsverden. Derudover består empirien af et interview, da det kan være med til at give et indblik i informantens perception, adfærd og attitude (Yin, 2018, pp. 102, 114, 118). Dette er metodisk uddybet herunder.

3.1.4.1 Det semistrukturerede forskningsinterview

Der er foretaget et interview for at sætte fokus på den subjektive oplevelse, der går hen mod at skabe mening, formål og struktur i ens livsverden. Her handles der ofte udfra diskurser og magtrelationer (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 19). Der er udført et forskningsinterview, der har form som et semistruktureret livsverdensinterview, hvor viden konstrueres i samtalen og i samspillet mellem interviewer og interviewpersonen (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 20). Det semistrukturerede forskningsinterview anses for at være en hensigtsmæssig metode at anvende i forhold til at indsamle viden i en fænomenologisk kontekst (Langdridge, 2007, p. 87). Det er vigtigt at have en omhyggeligt udspørgende og aktivt lyttende tilgang som interviewer for at kunne opnå en gennemtestet viden (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 22). Formålet er if. Kvale og Brinkmann, *"at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden med henblik på at meningsfortolke de beskrevne fænomener"* (2015, p. 22). Mellem interviewer og informant er der en magtbalance, hvor intervieweren definerer konteksten ved at sætte dagsordenen for emnet, derved er intervieweren sat i en magtposition, der skaber en magtasymmetri (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 23, 40, 55f). Det er derfor vigtigt at kende sin rolle som interviewer i interviewet og ikke udnytte den asymmetriske magtrelation, der er i sammenhæng med interviewet.

Det semistrukturerede forskningsinterview blev udført i enighed med Kvale og Brinkmanns *"Interview – Det kvalitative forskningsinterview som håndværk"* (2015, p. 154f). Selve interviewet blev udført den 28. marts 2022 kl. 12 i overensstemmelse med interviewguiden (Bilag 1, Interviewguiden). Interviewguiden blev udarbejdet med baggrund i den valgte teori, så der blev sikret en dybde i empirien. Interviewet var semistruktureret med udforskende spørgsmål, så det var tro i forhold til teorien, og samtidigt var interviewet åbent for uddybninger og deltagerens oplevelser, hvis der kom eksempler, hvor der skulle arbejdes mere i dybden, end de udformede spørgsmål var udarbejdet til. Arbejdsgangen var, at der blev registreret svar, og der

blev spurgt mere ind med uddybende og udforskende spørgsmål, hvilket skabte afklaring i informantens svar, og gav en dybde i informantens fremstilling af oplevelsen af fænomenet resiliens. Derved søgte det semistrukturerede forskningsinterview på baggrund af informantens egne synsvinkler på den levede hverdagsverden at rumme informantens livsverdenstemaer (Kvale & Brinkmann, 2015. p. 49f).

Der blev desuden i interviewet tilstræbt at sætte en klar ramme for en social relation mellem interviewer og interviewpersonen, hvor der var et trygt rum, der gav grundlag for at fortælle om de oplevede begivenheder. Det var vigtigt at søge en balance mellem interessen i at anskaffe viden og en etisk respekt for ikke at overskride informantens grænser (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 39). Lokationen for interviewet var afstemt med informanten med ønsket om at gøre situationen så tryk og overskuelig så mulig, da opvæksten og de oplevelser informanten har været igennem er et sensitivt emne at berøre. Der blev booket et lokale på Nordkraft gennem Aalborg Universitet (AAU) med nem adgang i forhold til at kunne komme omkring med kørestol.

3.1.4.2 Retningslinjer for transskriptionen

I nærværende speciale bliver det semistrukturerede forskningsinterview transskriberet, for at gøre det talte sprog fra interviewet tydeligt i forhold til analysedelen. Det er udarbejdet i overensstemmelse med de retningslinjer, der er på AAU. I transskriptionen er der valgt at nedskrive ordret, hvad der er blevet sagt i interviewet. Der skiftes linje, hver gang en ny person taler. Personen, der taler, er anført med et enkelt bogstav; ”T” for Tina, der er informant, og ”H” for Helene, der er interviewer. Der er desuden retningslinjer for følelsesudbrud, og pauser skal noteres, da det kan have en indvirkning i forhold til forståelsen af det talte ord, og dermed en indvirkning på analysen. Følelsesudbrud noteres med versaler. For yderligere retningslinjer og selve transskriptionen se Bilag 3, Transskriptionen af interviewet.

3.1.4.3 Den tematiske analysemetode

I casestudiets analyse anvendes der en tematisk analysemetode. Det er en empirinær strategisk analyse tilgang, hvor analysemetoden går fra det specifikke udsagn til det

mere generelle, der træder frem i analysen, hvilket er med til at sikre den fænomenologiske tilgang, hvor der tages udgangspunkt i informantens oplevelse af fænomenet resiliens (Olsen, 2003, pp. 2, 4-6, 8). Det er en strategi, hvor analysen tager udgangspunkt i de kvalitative meningsenheder, hvorefter teori og begreber inddrages (Olsen, 2003, p. 18).

Casen og arbejdsgangen i analysen tager udgangspunkt i den fænomenologiske tilgang med afsæt i informantens oplevelse af resiliensfaktorer (Langdridge, 2007, pp. 85). Der er foretaget en tematisk analyse af det indsamlede materiale (Yin, 2018, pp. 165, 167, 169). Analysen tager udgangspunkt i de temaer, der træder frem i empirien i form af det sagte ord i interviewet og efter udarbejdelse af transskriptionen samt gennemlytninger af det lydoptagende interview (Stake, 1995, p. 78f). Analysen er derfor opbygget med inspiration fra den beskrivende fænomenologiske analyse. Der er fokuseret på at finde meningsenheder i det transskriberede interview, hvori der er en psykologisk signifikans. Meningsenhederne skal ses i deres kontekst for ikke at skævvride betydningen af indholdet i enhederne. Herefter samles analysen af meningsenhederne til en syntese af analysen, der munder ud i en generel og strukturel beskrivende syntese, hvilke indeholder nøgleelementer af informantens oplevelse af fænomenet resiliensfaktorer (Langdridge, 2007, pp. 88-91). Afslutningsvist er resultatet af analysen overskueliggjort i Figur 1. Oversigt over identificerede resiliens temaer fra caseanalysen, se afsnit 4.1.

3.1.5 Kriterier for tolkning

Den femte og afsluttende del i forskningsdesignet af casestudiet er kriterier for at tolke styrken af casestudiets fund (Yin, 2018, p. 33f); de psykologiske signifikante meningsenheder, der trådte frem i den tematiske analyse. Den tematiske analyse er baseret på de psykologiske signifikante meningsenheder ved hjælp af de temaer, der trådte frem i empirien. Kriterierne for tolkningen er set i forhold til andre mulige metoder eller teoretiske forklaringer, hvilke er diskuteret i diskussionen. Desuden er validiteten og reliabiliteten drøftet jf. Yin (2018). Se afsnit 4.0, Diskussionen samt de efterfølgende underafsnit for yderligere informantioner.

3.1.6 Etiske overvejelser

Afslutningsvist i forhold til metoden og designet for nærværende casestudie er det vigtigt at gøre sig etiske overvejelser og refleksioner (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 394-398). If. Gads Psykologileksikon er definitionen for etik ”det filosofiske grundlag for moral og normativitet” (Køppe, 2010, p. 164). Ordet ”etik” kommer oprindeligt fra det græske term ”etos” (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 105). I forhold til de etiske perspektiver i denne kvalitative undersøgelse, er det essentielt at have en opmærksomhed på, at der er etiske hensyn at tage igennem hele processen – lige fra specialets opstart og valg af tema – til udførelsen af interview og afslutningsvist til den endelige afrapportering (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 105-108). I specialet og casestudiet er der et mikroetisk fokus i arbejdet med informanten, hvor der er lagt vægt på, at der er en god kontakt med en afstemt kommunikation i forhold til at opnå en god oplevelse for informanten samt styrke muligheden for at erhverve viden om informantens oplevelser af resiliensfaktorer med respekt for informantens grænser (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 394f), hvilket kommer til udtryk i processen gennem de følgende punkter: Informeret samtykke, konsekvenser og forskerens rolle (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 115-120).

I forhold til det informerede samtykke er samtykkeerklæringen inden interviewet blevet uddelt til underskrift, og det er gennemgået med informanten (Bilag 4, Samtykkeerklæringen). Herved sikres det, at informanten ved, at hun til enhver tid frivilligt deltager i interviewet, at hendes informationer behandles med respekt samt at informanten til enhver tid kan trække sig som informant fra interviewet (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 116). Fortroligheden er nøje overvejet i dette speciale. Dette speciale er offentligt i overensstemmelse med informanten selv, vejleder og datatilsynet. Informanten er en offentlig person og er selv interesseret i, at specialet er offentligt, så den viden, der kommer frem i studiet, er tilgængelig, og hun kan henvise hertil med ønsket om at dele og finde ny viden inden for området i forhold til resiliens. Der kan være et etisk dilemma i, at interviewpersonen ønsker – bevidst som ubevidst - at fremstå eller fortælle sin historie på en bestemt måde, hvilket ikke bliver afprøvet i forhold til andre interviewpersoner, så interviewpersonens fortælling står alene i det lys. Det er en del af det etiske dilemma, der kan være ved at tage udgangspunkt i en enkeltpersons fortælling. Personer, der nævnes i interviewet, som er anonymiserede i selvbiografien *Mælkebøttebarn i blomst* (2014), er allerede i

transskriptionen anonymiserede i overensstemmelse med selvbiografien. De etiske hensyn tages i forhold til, at de personer, der ønsker anonymitet respekteres og dermed ikke kan genkendes i forhold til de informationer, som informanten har givet, da det er et sensitivt område (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 117f).

Konsekvenserne i forhold til at deltage skal for informanten være så små som mulig. Det er vigtigt at tage hensyn til den mulige skade, der kan påføres informanten ved at spørge ind til områder, der ikke kan afdækkes og afrundes indenfor den givne struktur i form af det semistrukturerede forskningsinterview (Kvale & Brinkmann, 2015, p. 118f). Informanten har selv udgivet bøger om sin opvækst og levevilkår, og har samtidigt holdt forskellige foredrag i forhold til emnet, derfor vurderes det, at hun gerne vil og er i stand til at tale om sin opvækst og de resiliensfaktorer, der har været i spil for hende.

Forskerens rolle er præget af et ønske om et dybdegående interview for at opnå så megen viden på området som muligt. Dette er dog udført med respekt og omtanke for informanten, så hun ikke bliver krænket ved, at der bliver gået for tæt på emnet, eller der bliver presset svar frem i interviewet (Brinkmann, 2015, p. 431; Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 106, 119f). Samlet set tilstræbes det, at der er stor omtanke i interviewarbejdet, casearbejdet samt i udarbejdelsen af indeværende speciale, for som K. E. Løgstrup anviser, holder man noget af en andens liv i sine hænder i mødet med vedkommende (Brinkmann, 2015, p. 436).

3.2 Resultat af analysen

I det kommende afsnit foretages analysen af det semistrukturerede forskningsinterview med Tina Campbell, der er foretaget den 28. marts 2022. I dette afsnit udfoldes den tematiske analyse af de psykologiske meningsenheder, der er kommet frem i det foretagne interview med udgangspunkt i det transskriberede semistrukturerede forskningsinterview, samt i form af observationer under selve interviewet. Der undersøges her, hvordan informantens oplevelse af resiliens kommer til udtryk i informantens livsverden. Der er overordnet tre grupperinger af temaer, der er trådt frem gennem analysen. De viste sig i de mønstre og i informantens berettede fortælling. Grupperingerne er ”Livsindstilling”, ”Personlighedstræk” samt ”Beskyttende kontekstfaktorer”. Der er interaktion i mellem de tre grupperinger, så det skal ikke ses som en streng opdelt analyse, men

opdelingen hjælper til at overskueliggøre og tydeliggøre temaerne. Temaerne, der bliver belyst, er i forhold til Livsindstilling hhv.; ”Ejerskab over livets vilkår”, ”Accept af egne ressourcer og begrænsninger” og ”Motivation for overlevelse”. Derefter følger temaerne i forhold til Personlighedstræk, der hhv. er; ”Faglig styrke”, ”Planlægningskompetence” og ”Tilpasningsevne”. De temaer, der relaterer til Beskyttende kontekstfaktorer, er hhv.; ”Betydningsfulde voksne”, ”Forbilleder”, ”Forældrekærlighed” samt ”Resiliensskema fra moderen”. Temaerne fungerer som enkeltdele af analysen, og de enkelte temaer vægtes på lige niveau.

3.2.1 Livsindstilling

Tinas indstilling til livet kommer til udtryk i empirien. Det er tydeligt, at hun har en positiv og velovervejet livsindstilling, hvilken har hjulpet hende gennem livet. Temaerne, der er placeret under livsindstilling, er; ”Ejerskab over livets vilkår”, ”Accept af egne ressourcer og begrænsninger” og ”Motivation for overlevelse”. Temaerne bliver udfoldet herunder.

3.2.1.1 Ejerskab over livets vilkår

For at komme nærmere ind på hvordan Tina har oplevet resiliens gennem sin opvækst, er en stor del af spørgsmålene i Interviewguiden (Bilag 1) udformet i tråd med ”Hvis du tænker tilbage på din barndom, hvordan oplevede du”. Tina har siden sin tidlige barndom haft børneleddegigt, og hun er jævnligt blevet opereret i forhold til de komplikationer, som gigten har medført. Når hun bliver spurgt ind til, hvordan hun oplever, at gigten og andre sygdomme spiller ind eller har spillet ind i forhold til at komme igennem udfordringer, svarer Tina:

T: Gigten har jeg tænkt meget over, ... sommetider så siger jeg min gigt - og jeg kan huske at der var en veninde, der sagde, hvorfor siger du "min gigt" det er jo fordi det er min form for gigt. Det lyder som om det er sådan en ven. Det kan da også godt være det er. Det er da federe at sidde i en god stol, og det vil jeg også synes selvom jeg ikke havde gigt. Jeg ser det også som en del af mig.... Det handler om styrker og svagheder, og der kan også være begge dele i at have gigt. Det er med til at forme dig,

så du får bevist hvad du er formet af, og om du kan holde til mosten (Bilag 3, l. 1053-1065).

I dette uddrag fortæller Tina om sin giggt, og hun betegner gigten som en ven – som en del af sig selv. Der er både styrker og svagheder i forhold til at have giggt. Hun sidder godt i sin kørestol, imens undertegnede sidder i en hård træstol, hvilket har været en usagt præmis, som Tina italesætter som en af de fordele, der er ved at have giggt. Hun finder hurtigt en fordel i den kontekst, som hun befinder sig i. Desuden afsluttes citatet med, at gigten er med til at vise, om du kan holde til mosten. Dette uddybes, da Tina efterfølgende bliver spurgt om, hvordan det kommer til udtryk:

T: Sommetider er det horrible smerter, så jeg tænker, hvis du siger noget til mig lige nu, så kaster jeg op eller jeg giver mig til at tude, men alligevel så får jeg jo en god dag, jeg formår det jo alligevel ...

H: Så du lader det ikke fylde?

T: Nej, det gør jeg ikke. Men jeg er også blevet god til ... at sige det til mine nærmeste, ... specielt til Neil, børnene og til hjælperne, jeg kan mærke lige nu er jeg virkelig her op til (fyldt op) eller jeg har simpelthen så ondt, jeg kan dog ikke så godt lide at sige det overfor hjælperne, for så er der nogle, der vil ynke mig, det kommer an på hvem det er. Så bliver det lige nu har jeg så ondt, jeg kan mærke at jeg ikke har ret meget tålmodighed, men jeg synes, at du er så dejlig, og du er jordens skønneste mand, barn eller hvem nu det er. Men det er nok en god ide at du forføjer dig, så griner jeg af det, så er det måske det sidste grin de får af se fra mig den dag, men så har vi skiltes på en pæn måde.

H: Selvom du har smerterne, så formår du at sætte grænsen, og tage hensyn til den anden part og at få lidt afstand?

T: Ja, det er virkelig usædvanligt sjældent, at jeg ikke har nået det (Bilag 3, l. 1067-1087).

Tina fortæller, at hun kan holde til mosten – eller til smerterne ved at fortælle om det til sin mand, børn eller hjælperne, og hun får informeret dem om, hvordan hun har det, får sat en grænse og trækker sig. På den måde kan hun klare sig i gennem at have smerterne, der er en del af at have gigten inde på livet. Dette er med til at vise,

hvordan hun kan opleve at have ejerskab over livets vilkår, og hvordan hun håndterer de vilkår, som hun har. Hun har taget ejerskab over gigten – det er endda hendes form for gift, og hun er blevet venner med gigten. Derved viser hun, at hun har taget ejerskab over de livsvilkår, som hun er tildelt, og hun accepterer dem – oveni finder hun ofte en positiv eller optimistisk vinkel som eksempelvis, at hun sidder i den bedste stol under interviewet på trods af, at det er en kørestol.

3.2.1.2 Accept af egne ressourcer og begrænsninger

Tina nævner i interviewet, at hun også synes, at moderen var sej. Denne egenskab ser hun også hos sig selv, og hun vender jævnligt tilbage til det at være sej gennem interviewet. Det uddyber hun i et citat, hvilket kommer her:

T: ...Jeg føler mig ekstremt sej. Jeg føler virkelig at jeg kan overkomme rigtigt rigtig meget. ..., den der sejhed, altid at kunne planlægge og hele tiden kunne være meget opmærksom på hvad der foregår. ... det er meget sådan noget med hele tiden at planlægge ... hvordan kan vi bedst muligt få hinandens styrker frem, så maskineriet kører (Bilag 3, l. 74-88).

Tinas livsindstilling til sig selv er, at hun oplever, at hun er ekstremt sej. Det er en af hendes styrker i dag, hvilket er i overensstemmelse med det, som hun genkender fra sin barndom. Hun kan overkomme meget i kraft af, at hun kan planlægge og er opmærksom på, hvad der sker for hende selv og for andre omkring hende. Det gør hun for at få det bedste ud af de menneskelige ressourcer, der er i og omkring hende. Tina uddyber i det kommende citat, hvad hun forstår ved at være sej:

T: ... jeg har bedre styr på mine egne ressourcer og hvordan jeg bruger dem. Og jeg synes også trods alt, jeg har bedre styr på mine svagheder, jeg ved godt at de findes og jeg anderkender dem. Ikke bleg for at sige det, men jeg er mere ærlig overfor mig selv, og mere ærlig overfor andre om hvordan jeg har det, og det hjælper mig helt vildt meget, fordi jeg tror, at det var det, der åd dem op. Min far drak jo sine sorger op. Og min mor skrev... Så jeg hviler mere i mig selv, og det synes jeg er sejt. At man kan skabe ro på. For hvis man kan det, så er det man har mere

overskud til andre, som jeg tror er en iboende, ... tænker ... mange af os er fyldt med at vi gerne vil være noget for andre. Så på den måde tror at jeg har en særhed, de ikke havde (Bilag 3, l. 449-464).

Tina fortæller her om, hvad hun ser som sejt og ser sig selv relativt i forhold til sine forældre; at hun har bedre styr på sine ressourcer og svagheder. Samtidigt oplever hun, at hun er mere ærlig overfor sig selv og andre, og hun hviler mere i sig selv, så hun har overskud til andre. I og med hun har de elementer på plads, så æder det hende ikke op, som det har gjort ved forældrene, og de implicit ikke havde overskud til andre, og dermed hende. På den måde har hun et overblik over sine ressourcer og virker motiveret for at fungere effektivt i sine omgivelser.

3.2.1.3 Motivation for overlevelse

Et tema, der træder frem i en del af svarene, er, at Tina ikke har oplevet adskillige af de forskellige faktorer, der kan være medvirkende til resiliens. Dette kommer til udtryk i det følgende citat, hvor der er taget udgangspunkt i oplevelsen af problemløsning i informantens barndom:

T: ... jeg tror ikke jeg selv ... spekuerede på, at jeg havde nogle særlige evner til noget som helst (Bilag 3, l. 166-167).

Her fortæller Tina, hvor hun er adspurgt i forhold til, hvordan hun oplevede at løse problemer, at hun ikke oplevede nogle særlige evner til noget som helst. Da hun bliver spurgt om oplevelsen af at være effektiv i sine omgivelser, svarer hun:

T: Jeg tror ikke at jeg oplevede det, at jeg var effektiv.” (Bilag 3, l. 180).

Tina har som barn ikke oplevelsen af at være effektiv i sine omgivelser. Da hun bliver spurgt ind til, hvordan hun oplevede sine evner til at regulere sig selv følelsesmæssigt, bliver der svaret:

T: Igen jeg var ikke selv bevidst om det” (Bilag 3, l. 321-323).

Her er flere eksempler på at Tina ikke har oplevet forskellige elementer af indre kognitive færdigheder som barn, der ellers kan virke effektfulde i forhold til resiliens. Da hun mere åbent bliver spurgt ind til, hvordan hun oplevede sig selv, er svaret:

T: Nej, det tror jeg ikke at jeg gjorde. Jeg ville også ønske, at jeg kunne have sagt, at jeg oplevede min sejhed indeni mig selv. Det gjorde jeg ikke. Men jeg vidste bare, at hvis jeg skulle noget, så var det helt klart mig selv, der skulle tage initiativet til det (Bilag 3, l. 403-411).

I de ovenstående uddrag fra transskriptionen viser citaterne, at der er flere elementer, som Tina ikke har oplevet. Som barn oplevede hun ikke, at hun havde særlige evner til noget, og hun oplevede ikke, at hun var effektiv. Desuden havde hun ikke en oplevelse af, at hun kunne regulere sine følelser. På flere områder havde hun faktisk ikke en oplevelse af sig selv. Der var flere forskellige elementer, der kan være grundlag til resiliens, som hun ikke oplevede som barn. Men i stedet har hun oplevet, at hvis hun skulle noget, så skulle initiativet komme fra hende selv. I stedet for at have oplevet de ovenstående elementer af resiliensfaktorer, kan det fremstå som om, at Tina har handlet sig igennem sin barndom, hvor resiliens er noget, man gør, at man handler sig igennem de svære situationer. Det kan desuden virke som et grundlæggende element af overlevelse, når hun beskriver sin motivation for at lykkedes som barn:

T: Jamen, det var sådan liv eller død. Den var klart på højt niveau. Skal jeg have noget aftensmad, så bliver jeg nødt til at være sikker på at min far ikke flejner lige nu, for så får vi ikke noget at spise (Bilag 3, l. 888-891).

Når Tina bliver spurgt ind til sin motivation for at lykkedes som barn, kommer der noget helt grundlæggende frem i hendes svar. Det, som hun forbinder med at lykkedes, er at få noget at spise. For at være sikker på at få noget at spise, skal hun i det daglige agere på en bestemt måde, så hendes far ikke bliver aggressiv. Der er flere af de adspurgte elementer, som Tina ikke har oplevet og ikke har været bevidst om som barn. Det er elementer, der kunne være med til at skabe grundlaget for

resiliens, men i stedet har hun handlet sig igennem barndommen, da hun har en elementær motivation for at overleve.

Udfra Tinas beskrivelser, der er taget med under analysen af de oplevede temaer i forhold til livsindstilling, er der ovenfor undersøgt, hvordan gigten har spillet ind i forhold til Tinas livsindstilling, og hvordan hun oplevede sig selv. Dette kom til udtryk i temaerne; ejerskab over livets vilkår, accept af egne ressourcer og begrænsninger samt motivation for overlevelse. Når det ses samlet er der flere dele, som Tina ikke har oplevet. Dette kan skyldes, at hun har lagt en stor del af sin energi og funktion i basal overlevelse, så der var ikke energi nok til, at hun kunne opleve sig selv. Hun har fungeret effektivt i sine omgivelser, men hun har ikke oplevet det. Samtidigt har hun med en positiv og optimistisk livsindstilling taget ejerskab over sit livs vilkår og accepteret sine egne ressourcer og begrænsninger.

3.2.2 Personlighedstræk

Personlighedstræk dækker over en persons interpersonelle adfærd, selvopfattelse, følelsesliv, sansning og kognitiv stil (Møhl & Simonsen, 2017, p. 45). I empirien viser der sig nogle signifikante meningsenheder, der demonstrerer, hvordan betydelige personlighedstræk har gavnet Tina i barndommen. Nogle af de iboende træk som Tina oplever at have haft som barn og som har hjulpet hende til at klare sig i gennem livet bliver udfoldet herunder. De kommer her til udtryk igennem følgende temaer; ”Faglig styrke”, ”Tilpasningsevne” samt ”Planlægningskompetence.

3.2.2.1 Faglig styrke

En egenskab, som Tina oplever som en force, er sin faglighed, hvilket hun her beretter om, da hun bliver spurgt om, hvordan hun som barn oplevede at fungere fagligt i forhold til jævnaldrende:

T: Jeg tror, at jeg fungerede ret godt. Matematik var logisk for mig, dansk havde min mor et særligt godt indblik i, især da vi kom på Filipsskolen, hvor der var mere ro på. Min mor lærte mig kommareglerne, længe før alle andre kunne det ... (Bilag 3, l. 794-800).

Tina oplevede at fungere ret godt både inden for matematik og i forhold til dansk. Som 9-årig var hun begyndt på Filipsskolen i Aalborg, en kristen friskole med regler og strukturer, hvilket yderligere var med til at styrke Tinas oplevelse af faktorer, der er medvirkende til resiliens. Det gav en oplevelse af en struktureret dag, hvor hun kunne sætte sin faglighed i spil.

3.2.2.2 Tilpasningsevne

Tilpasning oplevede Tina i det daglige og ser det ikke som noget særligt. I det kommende uddrag fra transskriptionen er der eksempler på, hvordan Tina tilpassede sig forskellige kontekster, herunder flytninger, faderens værtshusture, nye skoler og nye krisecentre. Dette kommer hun ind på, da hun bliver spurgt ind til, hvordan hun i sin barndom, oplevede at kunne tilpasse sig de forskellige udfordrende kontekster, som hun befandt sig i. Citatet viser, at:

T: Ja, det kunne jeg ... der var mange ... situationer, men jeg ved ikke om, der var noget der var mere særligt end andet. ... Normalvis når vi tog hjemmefra, så var min far ikke fuld når vi tog hjemmefra, men blev fuld når vi var afsted, men der var en gang, hvor de (forældrene) måske havde været oppe og skændes, der ville han så afsted igen, og der var han skide fuld, og der kommer jeg så op at sidde bag på hans cykel og han cykler afsted, og jeg sidder der bag på cyklen, ikke? og han er skidefuld og ind og ud mellem bilerne, og jeg sad bare og tænkte at jeg måtte bare holde fast, fordi ... det var ikke sikkert at han havde opdaget, hvis jeg var faldet af. Så jeg måtte bare tilpasse mig, det var bare sådan det vi gjorde nu. Eller hver gang vi flyttede, eller når vi skulle ned på socialkontoret så skulle jeg lige pludselig være den meget renskurede smukke pige, hvor han kunne score nogle flere penge ikke, altså? Det er bare så mærkeligt at sige det, for der var ikke noget af det jeg oplevede som særligt, men når du spørger, så er der ikke noget specielt i det, så jeg ved ikke hvad jeg skal sige, vel? Nye klasser når vi flyttede, så at det var uden for skoledistriktet. Når jeg var på krisecenter eller...

H: Hvordan kunne du eksempelvis tilpasse dig, når du var på et krisecenter?

T: Så var det med at lægge mærke til, hvad gør man her? Hvad skal der ske her? Hvad har min mor brug for? Og hvad skal jeg gøre, og hvordan skal jeg regne den ud, så jeg hurtigst muligt kan komme hjem til min far igen? Fordi nu er jeg der ikke til at passe på ham, hvad sker der så? Så går det måske helt galt. Måske skal jeg bare sige at min far er sød, og faktisk helst vil bo hos ham, og jeg gerne vil hjem til ham hurtigst muligt. Det var hele tiden lige sådan noget med at regne den ud. Hvad kunne bedst betale sig for mig? (Bilag 3, l. 722-758).

Her kommer det til udtryk, at Tina var klar over, at hun skulle tilpasse sig for at passe ind i de forskellige nævnte steder, og at hun var opmærksom på, at hun skulle gøre sit for at afstemme sig selv og indstille sig på nye situationer. Konteksterne spænder vidt fra flytninger og nye skoler, til krisecentre og ture til værtshuse, hvor ingen af situationerne fremstår særlige for informanten. Samtidigt er der dog en oplevelse af, at det er hende, der skal tilpasse sig og gøre sit for at passe ind i de forskellige kontekster, i forhold til at regne ud, hvad der bedst kunne betale sig for hende. Så tilpasning er et vigtigt psykologisk element for Tinas evne til at klare sig på trods af de omstændigheder, som hun har mødt gennem sin opvækst.

3.2.2.3 Planlægningskompetence

Et yderligere element i forhold til psykologiske faktorer er evnen til planlægning. Tina er vokset op med en voldsom far, hvilket til tider gjorde, at moderen, Tina og søsteren flygtede på krisecenter. Tinas planlægningsevne kommer til udtryk, da hun beskriver situationen, hvor moderen tog lillesøsteren med på krisecenteret og efterlod Tina hos faderen.

T: ...flygtede min mor med Katrine fra min far, men lod mig være alene. ... alligevel så viste jeg ret tydeligt, at jeg havde planlagt, at jeg gerne ville have været med min mor. Fordi en dag så kommer jeg faktisk og siger til min mor, imens min far han er ude, at nu skulle hun ikke være bekymret, for nu havde jeg pakket min lille røde kuffert, og der ligger tre tandbørster, så ... jeg havde jo tænkt mig selv med ind i den ligning (Bilag 3, l. 272-282).

Tina fortæller, at hun i sin tidlige barndom havde planlagt, at hun skulle med på krisecenteret denne gang, når moderen skulle afsted i nær fremtid. Tina havde pakket sin lille røde kuffert med tre tandbørster, så hun havde tænkt på dem alle tre – både moderen, lillesøsteren og hende selv - og planlagt, at de skulle væk fra faderens vrede og vold. Men selvom det var det hun planlagde som barn, kom hun i denne omgang ikke med på krisecenteret.

Samlet set er der flere oplevede personlighedstræk, der er tydelige for Tina. Her er eksempelvis en kognitiv faktor i form af den oplevede faglige styrke, som hun kunne anvende på den nye skole i Aalborg, hvor hun også oplevede at kunne hjælpe andre og være aktiv og med i timerne. Derudover har evnen til at planlægge samt evnen til at tilpasse sig meget forskellige kontekster været vigtige. De har været så vigtige, at Tina eksempelvis ikke oplever det særlige ved at skulle klamre sig fast til faderens cykel, når han skulle fuld afsted på duktur. Hun klamrede sig blot fast, for han ville nok ikke registrere, hvis hun faldt af. Desuden er der fortællingen om den lille røde kuffert, der symboliserer Tinas planlægningsevne, da hun planlagde, at den lille familie skulle sammen på krisecenteret. Der er igen et element af overlevelse i Tinas fortælling, og det kan være medvirkende til, at hun eksempelvis ikke har oplevet de forskellige situationer som særlige, da hun havde fokus på at passe ind i de forskellige og alsidige kontekster.

3.2.3 Beskyttende kontekstfaktorer

Tætte relationer med kompetente og omsorgsfulde voksne er ifølge teorien associeret med resiliens. Derfor er det interessant i interviewet at undersøge, om Tina har haft en oplevelse af voksne som beskyttende kontekstfaktorer. Empirien indeholder flere signifikante meningsenheder og anviser, at der er adskillige oplevelser i forhold til beskyttende kontekstfaktorer. Temaerne viser sig i form af; ”Betydningsfulde voksne”, ”Forbilleder”, ”Forældrekærlighed” samt ”Resiliensskema fra moderen”.

3.2.3.1 Betydningsfulde voksne

I Tinas livsverden har der været betydningsfulde voksne. Tina fortæller her om sine onkler, farmor og farfar, da hun med et åbent spørgsmål bliver spurgt ind til hvad, der hjalp hende som barn i forhold til hendes opvækst:

T: ... det der hjalp mig, det var at komme hjem til min onkler. Jeg havde en onkel, ... han boede sammen med en anden mand, ... og det var faktisk det mest normale jeg kendte, ... fordi der var ro på ... rollerne i deres lille familie, altså hvem der gjorde hvad, der var ingen skænderier, der var ingenting, og når jeg sov der, så sov jeg altid i mellem dem, i deres seng, og det var virkelig enormt tryghedsskabende. Så det kan jeg huske, og jeg tror også, at mine forældre har gjort det, sådan meget bevidst, jeg husker det som værende, som at komme der en gang i mellem, og det har også aflastet min mor og far tænker jeg, men det var også fantastisk, så fantastisk for mig. Og så også lidt det der med at komme ud til min farmor, og alting stod som det plejede, og farfar kom hjem fra arbejdet på samme tid hver dag, og han skulle have sin jordbærgrød ...

H: Ja, hvor der ligesom var en rutine, måske?

T: Lige præcis, det var sådan noget der gav mig ro på.

H: Sådan en dagsstruktur måske?

T: Ja, lige præcis (Bilag 3, l. 142-163).

I dette uddrag fra transskriptionen fortæller Tina om sine onkler, hvor hun oplevede en ro og forudsigelighed igennem den tryghed og omsorg, som hun oplevede ved eksempelvis at kunne sove i mellem sine onkler. Det var fantastisk for hende at besøge onklerne. Hun ser det som en aflastning for forældrene, men det var nok også en aflastning for hende, hvor hun kunne opleve at verden kunne hænge anderledes sammen end den gjorde derhjemme med den fysiske og psykiske vold. Et sted hvor hun kunne opleve nærvær og omsorg med betydningsfulde voksne. Hun nævner også sin farmor og farfar, der med deres rutiner og dagstruktur også indgydede omsorg og tryghed, og hvor alt var, hvor det plejede at være. Her skulle hun ikke forholde sig til konstante forandringer og forældrenes skiftende humør. Dette kan også være med til at styrke Tinas grundlag for resiliens som barn.

3.2.3.2 Forbilleder

I interviewet bliver Tina spurgt ind til, om hun har oplevet nogle konkrete personer, som hun blev inspireret af. Hertil svarer hun:

T: Min matematiklærer. Slet ingen tvivl om det. Jeg har tænkt så meget på det imens vi har siddet og talt sammen, fordi min matematiklærer ... i anden klasse, ja, første klasse kunne det også godt have været ... Det må have været der omkring. Hun sad i kørestol og hun brugte sådan nogle punchoer her med lange frynser, og da jeg købte denne her, tænkte jeg på hende. Jeg kan så tydeligt se for mig, hvordan hun ser ud. Det der var med hende, det var nemlig at hun kom altid op i skolen selv. Jeg stod og ventede på hende henne ved parkeringspladsen, hvor jeg vidste at hun kom kørerende ind, og så var jeg DYBT facineret af hvordan hun tog sin manuelle kørestol inde fra bilen - ptjuv - og lige kunne smække den ud, også hoppe hun selv deri. Jeg var måbende. Fordi for mig var der mange ting i lige præcis den situation, ... Der var jo selvfølgelig en pendant i forhold til mig selv, fordi jeg har gigt ... Men bestemt også til min mor, her var en der formåede at have et liv og skabe sig et liv og klare tingene selv (Bilag 3, l. 484-503).

I citatet fortæller Tina om sin matematiklærer fra første eller anden klasse. Læreren har gjort et stort og dybt indtryk på hende, og det bliver til en tydelig kilde til inspiration, at læreren kan klare sig selv, selvom hun sidder i kørestol. Hun transporterer sig selv rundt og passer et arbejde, og hun har overskud til at lade Tina hjælpe hende med bøgerne. Det er et modstykke Tinas oplevelse af moderen, der ikke selv kunne komme omkring og tage sig af familien på det tidspunkt. Samtidigt gik inspirationen også til Tina selv, der med sin gigt kunne få udfordringer på sigt. Men med matematiklærerens tilgang til livet ser Tina muligheder, som hun ikke ellers ville kende til. Hun er endda så facineret af matematiklæreren, at hun stadig selv går med ponchoer med frynser, som læreren også havde på dengang. Så i sit fysiske tøj, bliver Tina stadig mindet om, at der ikke nødvendigvis er begrænsninger på grund af sygdom eller dét, at man sidder i kørestol, som hun ellers havde oplevet. Der er endnu en lærer, der har gjort indtryk på Tina og er en kilde til inspiration, hvilket kommer til udtryk i det nedenstående citat:

T: Jeg var på Rønede efterskole og højskole - og der var der en religionslærer, som jeg også synes var dybt facinerende, og kunne

fortælle noget om de forskellige religioner og sådan noget. Han inspirerede mig helt vildt, så meget faktisk at jeg rigtigt gerne - han har været ude som pilgrim og alt muligt ... Han var også dybt inspirerende for mig (Bilag 3, l. 531-537).

Jeg spørger mere ind i forhold til, hvordan han har været inspirerende for Tina. Til det svarer hun:

T: Det her med at åbne op for, at det ikke er så farligt med andre religioner og det er ikke så farligt med andre kulturer, selvfølgelig havde min forældre også noget af det, men de var bare ikke sådan - eller min mor var jo faktisk religiøs, men det vidste jeg jo ikke før vi flyttede herop. Men ... at åbne helt op for det her med at - hele den store verden der er og kunne komme ud at rejse og så noget, det har jeg synes var rigtigt rigtigt interessant. For det var faktisk det der gjorde at jeg begyndte at tænke sådan på andre lande og udvide min horisont, for ellers har jeg virkelig haft nok i mit eget lille trummerum (Bilag 3, l. 547-557).

Religionslæreren fra Rønde efterskole og højskole har gjort stort indtryk på Tina, og hun har fundet ham dybt facinerende. Han har været med til at åbne verden omkring hende og har vist hende, at der er andet i verden end det, der foregik hjemme hos hende selv – at verden ikke kun er farlig. Hun har haft en opvækst, der var præget af faderens udfordringer med alkohol og med det aggressive temperament, hvor udfordringerne primært blev holdt inden for hjemmets fire vægge, på krisecentre eller også på drukturere med faderen. Lærerens erfaringer med rejser og den åbne tilgang til religioner har været med til at åbne Tinas verden og give nye indtryk, hvor der var andre muligheder end dem, som hun var vokset op med.

Der er også en tredje lærer, der har inspireret Tina. Det er dansklæreren på HF. Her fortæller Tina om en episode, hvor de skulle skrive en fristil:

T: faktisk også på Hf - en dansklærer, ... vi skulle skrive en fristil på et tidspunkt, hvor jeg havde skrevet nogle historier, så havde hun skrevet til mig at jeg blev nødt til at love hende at jeg skulle skrive bøger. Det var

faktisk lige præcis det, der gjorde, at jeg begyndte at skrive bøger (Bilag 3, l. 537- 542).

Her oplever Tina en direkte opfordring fra en dansklærer til at skrive bøger på baggrund af nogle historier, som hun har skrevet, som en del af undervisningen. Den besked, hvor læreren opfordrer Tina til at skrive bøger, ser hun selv som grunden til, at hun begyndte at skrive bøger. Flere af bøgerne som Tina har skrevet gennem tiden, har hjulpet hende med at dele sin historie og få den bearbejdet, hvilket blandt andet kan ses i *Mælkebøttebarn i blomst* (2014).

3.2.3.3 Forældrekærlighed

Selvom opvæksten hos forældrene har været turbulent og voldsom, så oplever Tina ikke kun negative indtryk med forældrene. Det uddyber hun, da hun bliver spurgt om, hvordan hun oplever at forældrene har bidraget til, at hun har klaret de udfordringer, som hun har oplevet, i det nedenstående citat:

T: Jeg var aldrig i tvivl om, at han (faderen) elskede mig. Det var jeg simpelthen ikke. Og det var jo vigtigt fordi det aller vigtigste det er at man viser opmærksomhed ... jeg havde også hele tiden den der fornemmelse af at han gjorde sit bedste, og man tilgiver jo også gerne nogle som gør noget forkert, når man har en fornemmelse af at de forsøger at gøre det rigtige ... Det er sikkert også derfor at alle alkoholikerne og de voldige de siger jo altid undskyld ... Også er den hellige grav jo velforvaret ... Jo det synes jeg det var, han ville have mig med i alting, så det var meget nærværende. Det var ligemeget hvad han lavede, det kan man jo så diskutere om det var så smart, men altså, intentionerne var der helt klart, han var så stolt af mig. Ja, det er jeg heller ikke i tvivl om (Bilag 3, l. 683-696).

Tina siger i dette citat, at hun følte sig elsket af sin far, og hun fik opmærksomhed af ham. Han havde hende med i alting, hvilket hun sammenkobler med, at han var nærværende. Samtidigt var han stolt af hende. Så selvom hun jævnligt har oplevet, at

han var fysisk og psykisk grov overfor hende, så kunne hun tilgive ham, og hun oplevede, at hun følte sig elsket og værdsat, da hun fik hans opmærksomhed.

I forhold til moderen fortæller Tina:

T: Jamen, der har min mor meget tydeligt sagt, hvis der er nogen der gik op i fint tøj, det er fordi hun bliver nødt til at købe sig til det værd, det at hvile i sig selv på forskellige måder, hvis du ikke kan det, så kan du noget andet. Den der hvad er din værdi, du skal have fundet frem. Selvom den ikke lige er så tydelig for nogle andre, bare du selv kan finde den indeni.

H: Det er meget fint. Så hvordan har det styrket dig?

T: Det er lige præcis det jeg gør, hele tiden husker på og dyrker, så det har været vigtige læreord (Bilag 3, l. 770-779).

Her fortæller Tina om den indre værdi, som hun har med sig, i forhold til at moderen har lært hende at dem, der gik op i fint tøj var nødt til at købe sig til den indre værdi. De vigtige læreord, som Tina har fået med fra moderen, husker hun på, og hun husker dermed sit indre værd og dyrker det, hvilket har været essentielt for hende i forhold til at kunne klare sig på trods af omstændighederne.

3.2.3.4 Resiliensskema fra moderen

Et skema ses her som en form for kognitiv arbejdsmodel, der anviser grundlæggende antagelser i ens livsverden. Dette kan eksemplificeres vha. en anden beskyttende kontekstfaktor, nemlig; hvad Tina oplever at have arvet fra sine forældre i form af virkningsfulde arvede leveregler. Svaret på spørgsmålet, om Tina har oplevet at have arvet egenskaber fra sine forældre, der hjalp hende med at klare sine udfordringer, kommer til udtryk i det følgende citat:

T: Ja, jeg synes min mor var sej. ... Mange år har jeg tænkt at hun var svag. Det var hun også, men hun har alligevel overkommet nogle ting. ...Og så ... selvfølgelig hendes fantasifuldhed, HELT KLART. Den bruger jeg tit. Hendes leg med ord, det tænker jeg mange gange på i løbet af en uge. Og jeg siger det også til børnene. Min mor hun sagde altid sådan og sådan, altså jeg kan godt lide det der med at lege med

ordene og udvide ordforrådet, det går jeg også helt vildt op i. Også kan jeg lige pludselig sige til børnene, kender du et andet ord for det? Også tænker jeg, det gjorde min mor også. Jeg ... har ... sagt det med hendes skrivning, det der med at hun skrev, ... hun var jo også foredragsholder, skuespiller og sådan. Det er også noget jeg har været inde og lege med ... Hendes humanitære syn. Også min fars humanitære syn - der er præcis det samme. ... det ... fokus på mangfoldigheden, det ... med man skal ikke sådan bare gå og kræve ind, man skal tænke på de svage i samfundet (Bilag 3, l. 420-441).

I dette citat fortæller Tina om de egenskaber, som hun oplever at have arvet. Hun oplever at have fået flere egenskaber fra sine forældre, der har hjulpet hende. Hun nævner primært egenskaber fra moderen. Der er fantasifuldhed, leg med ord, det at skrive, være foredragsholder og skuespiller, der kan kendetegne et kreativt udfoldelsesrum og et grundlag i forhold til kommunikation og det at få udtrykt sig i ord, hvilket både er på papir, gennem tale og i forskellige konstellationer i form af skuespil og foredragsholder og som forfatter. Tina nævner også forældrenes humanitære syn, hvor der ikke skal kræves ind, men der skal tænkes på de svage i samfundet, hvilket kan være med til at forme det syn, som Tina har i forhold til sine medborgere. Samlet set kan det ovenstående vise, at Tinas skema i forhold til resiliens kommer til udtryk både i form af at udtrykke sig skriftligt, som foredragsholder og på anden måde anvende sproget kreativt, alt imens der er en omtanke for det humanitære syn, hvor man tænker på de svage i samfundet og hjælper dem.

I Tinas barndom og opvækst var der flere betydningsfulde relationer, der gjorde et indtryk og gav hende en oplevelse af blandt andet omsorg og inspiration. Der var flere lærere, der har givet hende inspiration til forskellige aspekter i livet; til at klare sig selv selvom man sidder i kørestol, åbnet nye sider af verden for hende og opfordret hende til at skrive bøger. Det er interessant at det særligt er lærere, der har efterladt et inspirerende indtryk hos Tina. Det kan skyldes at lærerne har talt til den faglige styrke og de kommunikative og kreative evner, som Tina besidder. Samtidig har hun oplevet omsorg og struktur fra sine onkler, farmor og farfar, og hun har følt sig elsket af sin far og fået vigtige læreord samt en indre virksom arbejdsmodel med

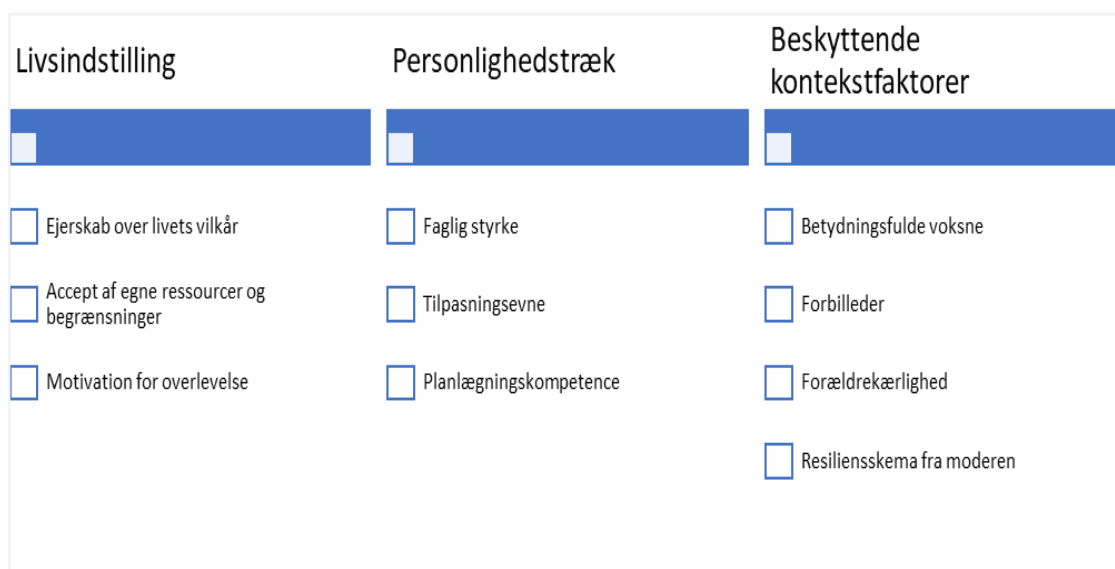
fra sin mor. I forhold til de beskyttende kontekstfaktorer har Tina alt i alt adskillige oplevelser med betydningsfulde voksne, der har understøttet hendes resiliens.

4.0 Diskussion

I dette afsnit er der diskussion af resultaterne der er fremkommet under interviewet. Dernæst diskuteres begrænsninger af studiet efterfulgt af perspektiver på fremtidig forskning indenfor dette felt.

4.1 Syntese af de psykologiske meningsenheder

Først præsenteres en syntese af de psykologiske meningsenheder samt figur 1. Strukturen i analysen har gjort det muligt at undersøge enkeltdele af empirien for så at kunne samle analysen til en større helhed. Analysen af oplevelsen af resiliensfaktorer har givet indblik i informantens oplevelse af resiliensfaktorer i hendes barndom og opvækst. Syntesen af analysen af de psykologiske meningsenheder er samlet i figur 1, der viser en oversigt over identificerede resiliens temaer fra analysen af casen.

Figur 1. Oversigt over identificerede resiliens temaer fra caseanalysen

Figur 1 bibringer et perspektiv til teorien i form af en oversigt over de identificerede oplevede resiliens temaer. Her overskueliggøres det som resultatet af casestudiets analyse, hvilket er med til at give et indblik i, hvordan informanten har oplevet dét at

klare sig på trods af sine opvækstvilkår. Den nye vinkel er, at det er reelle oplevede temaer, der er overskueliggjort med baggrund i den eksisterende teori. Det er de temaer, som har været synlige for informanten i gennem opvæksten, og det er de temaer, der har været medvirkende til at informanten har klaret sig på trods af de stressende udfordringer, som informanten er opvokset i. Figuren giver et overblik og casestudiet viser endvidere at der ikke er entydig overensstemmelse mellem teorien og den fænomenologiske oplevelse.

De tre grupperinger af temaer; Livsindstilling, Personlighedstræk og Beskyttende kontekstfaktorer søger at give et overblik i forhold til analysen, hvordan Tinas oplevelse har været i hendes livsverden som barn. I forhold til det overordnede tema "Livsindstilling" var der flere elementer, der gjorde, at Tina klarede sig på trods af de livsvilkår, som hun voksede op med. Hun havde ejerskab over livets vilkår, en accept af egne ressourcer samt en motivation for at overleve. Det kom til udtryk i caseanalysen, hvor der tegnede sig et billede af Tina, der har en positiv og optimistisk livsindstilling, der viser sig i de enkelte kontekster, som hun befinder sig i. Eksempelvis er Tina blevet ven med sin gigt, og finder og italesætter fordelene ved at sidde i en god stol, fremfor den hårde træstol, som undertegnede sad i. Desuden var der et indtryk af, at en del af Tinas energi gennem opvæksten gik til basal overlevelse, og der er adskillige af de mulige adspurgte resiliensfaktorer, som hun ikke var bevidst om og ikke oplevede, men hvor hun istedet handlede sig igennem de svære situationer, og dermed på en måde bevarede sin motivation for at overleve.

Der er flere temaer under "Personlighedstræk". Tinas oplevede faglige styrke, tilpasningsevne samt planlægningskompetencer, var med til at hjælpe Tina til at klare sig på trods af de forskellige stressende kontekster. Der blev eksempelvis fortalt om, hvordan den lille røde kuffert blev pakket med tre tandbørster, så hun i sin barndom oplevede, at hun kunne hjælpe til i planlægningen af den næste tur på krisecenteret. I det konkrete tilfælde kom hun dog ikke med. Tina kunne også tilpasse sig de nye skoler, turene på værtshusene med faderen, og turene på krisecenteret, og hun har tidligt været bevidst om, at være opmærksom på, hvad der foregik omkring hende, så hun kunne omstille sig og regulere sig i forhold til de forskellige skiftende kontekster, som hun var i.

Den sidste del af figur 1 viser fire temaer i sammenhæng med Beskyttende kontekstfaktorer; betydningsfulde voksne, forbilleder, forældrekærlighed samt resiliensskema fra moderen. Her kom det til udtryk af Tina kunne gøre brug af evnen

til at modellere inspirerende forbilleder, mærke omsorg og struktur fra betydningsfulde voksne. Desuden oplevede Tina forældrekærlighed og at have et resiliensskema med sig fra moderen, hvor hun både har følt sig hhv. elsket og fået understreget sin egen indre værdi.

Når disse enkelt elementer holdes sammen i hhv. Livsindstilling, Personlighedstræk samt Beskyttende kontekstfaktorer, er det med til at vise, hvad der har hjulpet Tina til at klare sig selv og til at klare sig på trods af de svære vilkår. Opdelingen i temagrupper er med til at give et overblik i forhold til, hvad Tina har oplevet, der har været medvirkende til, at hun har klaret sig igennem sin opvækst på trods af de udfordringer, som hun har oplevet i sin barndom. Grupperne fungerer dog ikke som isolerede grupperinger, men de er interaktive og i samspil med hinanden samt virker beskyttende for informanten.

4.2 Eksemplificering af resiliens – Den lille røde kuffert

Titlen på specialet ”Den lille røde kuffert” symboliserer essensen i Tinas oplevelse af resiliens, hvordan hun klarer sig igennem sin opvækst på trods af de omstændigheder, som hun møder. Tina er allerede fra en tidlig alder klar over, at hun aktivt skal gøre noget, hvis hun skal klare sig igennem sin barndom. Tina kan i det konkrete eksempel fornemme at det snart er tid til at tage på krisecenter igen, og hun planlægger og forbereder derfor, at både moderen, lillesøsteren og hun selv kan komme afsted, når det passer, for hun har pakket de tre tandbørster i den lille røde kuffert. På den ene side er der selvfølgelig et barnligt udtryk i, at det blot er de tre tandbørster, der er pakket i en lille rød legetøjskuffert, for de tre har jo brug for mange andre ting, når de er flygtet på krisecenteret. Men på den anden side inkluderer Tina sig selv i ligningen, fordi hun har pakket tre tandbørster – en til dem hver, hvilket implicit viser, at hun indregner sig selv, når tiden er til, at de skal på krisecenteret. Da tiden kommer og Tina i denne omgang ikke bliver taget med på krisecenteret, oplever hun, at hun må gøre brug af endnu en resiliensfaktor - sin tilpasningskompetence – for hun havde ikke planlagt, at hun skulle efterlades derhjemme, men hun skulle have været med på krisecenteret. Dermed får hun sat flere indre resiliensfaktorer i spil i forlængelse af hinanden. Resiliensfaktorerne kan ikke stå alene, men faktorerne overlapper hinanden, og der er interaktion i mellem planlægningskompetencen og tilpasningsevnen. Dette er grundet af, at Tina var i

stand til at planlægge efter og tilpasse sig de omskiftelige forhold i sin opvækst. Hun ville sandsynligvis ikke have kommet igennem sin opvækst på samme måde, hvis hun ikke havde haft disse egenskaber. Tinas tilpasningsevne er endvidere reguleret i forhold til, hvad der er bedst for hende selv. Dette har været nødvendigt, da hun som barn ikke altid har været indregnet i de voksnes verden på et barns præmisser. Hun har derfor været afhængig af sig selv – for hvis der skulle ske noget – skulle det komme fra hende selv. Det kan også være medvirkende i forhold til det drive, som Tina har og har haft gennem livet, hvilket har medført, at hun har klaret sig på trods af de vilkår, som hun er vokset op i.

Et yderligere element i forhold til eksemplificering af resiliens er i forlængelse til Tinas evne til at klare sig alene. Hun står stærkt og ved, at hun kan regne med sig selv, hvis der er noget der skal gøres eller noget, som hun gerne vil. Yderligere er der temaet om ejerskab over livets vilkår. Temaet ekspliciterer, at Tina har gjort gigten til sin ven. Dette kan være relateret til den inspiration, som hun har fra sin matematiklærer, der tilbage i de tidlige folkeskoleår viste Tina, hvordan hun havde accepteret sit livs vilkår, og hvordan hun håndterede det at sidde i kørestol som en almindelig del af hendes hverdag. Dette har en sammenhæng med, at Tina også har evnen til at modellere inspirerende forbilleder. Den inspiration, som hun har fundet i sin matematiklærer tilbage i de tidlige år i folkeskolen, kan hun nu fysisk mærke helt ned til mindste detalje - i frynserne på sin poncho samt i nemheden ved at kunne komme ubesværet og bekvemt omkring i sin behagelige kørestol. Så i det hun er og gør, er der en implicit styrke, fordi hun ikke udelukkende står alene, men hun står også på skuldrene af blandt andet sin matematiklærer og andre inspirerende rollemodeller, som Tina har mødt i sin opvækst.

Alt i alt er der adskillige eksempler i forhold til resiliensfaktorer, og selvom de er overskueliggjort i figur 1 er det vigtigt at have in mente, at de tematiske grupperinger interagerer med hinanden og fungerer beskyttende i forlængelse af hinanden.

4.3 Overensstemmelse eller diskrepans

I den teoretiske rammesætning blev der præsenteret, at det at have trygge og sikre relationer til voksne er medvirkende til at skabe gode betingelser for børns udvikling. Det er dog ikke alle børn, der vokser op under de præmisser, hvilket nærværende casestudie er ét eksempel på. Der er desuden tre teoretiske perspektiver i forhold til

resiliens. De har flere fællestræk i forhold til at anskue resiliens som det, at man klarer sig på trods af udfordrende livsomstændigheder. Men der er også diskrepans i mellem de præsenterede teorier. Forskellen beror på, hvordan de forstår selve resiliensprocessen. Masten anvender en metafor i forhold til elasticitet, hvor resiliens er en proces, hvor man elastisk strækker sig i forhold til de belastninger, man udsættes for, hvorefter man i processen springer ind på plads til udgangspunktet igen. Her er der en billedlig forskel til Bonannos perspektiv. Han anskuer resiliens som en form for ligevægtstilstand, hvor man ved hjælp af en balancegang klarer sig i gennem livets udfordrende situationer. Cicchetti ser resiliens som en adaptiv proces, hvor man løbende tilpasser sig de traumer og stressende udfordringer, som man møder i sin opvækst og gennem livet. Herunder er der en multi-dimensionel tilgang, hvor de to foregående perspektiver kan indplaceres i Cicchettis tilpasningsproces. Hertil kan diskuteres hvordan resultatet af analysen stemmer overens med den præsenterede teori.

I forhold til Tinas eksempel tyder det på en adaptiv proces, hvor informanten løbende har tilpasset sig de udfordringer, som hun har mødt gennem livet. Allerede som barn oplevede hun, at tilpasning var essentielt for at hun kunne fungere i den omskiftelige og belastende kontekst, som hun oplevede i sit hjem. Samtidigt kan Tinas proces også anskues som en balancegang, hvor hun har fundet sin vej gennem belastningerne, i eksempelvis at opretholde den gode stemning i hjemmet, så der ikke blev skabt uro og grundlag for aggressioner. Når så de voldige episoder fandt sted kan der være tale om den elastiske proces, hvor Tina måtte strække sig for ikke at knække – for når elasticiteten bliver overtrukket ligger der også implicit i metaforen, at man kan strække sig over evne – og knække. Samlet set har Tina fundet sin vej i gennem livet og med høj resiliens, har hun klaret sig på trods af de belastende og stressende udfordringer, som hun har mødt på sin vej.

Diskussionen bevæger sig ind i de grupperede temaer, hvor resultatet af analysen viser, at Tinas livsindstilling har været præget af, at hun har taget ejerskab over sit livs vilkår, at hun har en accept af sine ressourcer og begrænsninger samt hun har en motivation for at overleve.

Teorien jf. Cicchetti præsenterer adskillige elementer i forhold til, hvordan resiliensfaktorer kan komme til udtryk, og hvad der er medskabende for at mennesker kan håndtere stressfyldte oplevelser på trods svære opvækstvilkår. Cicchetti nævner, at indre psykologiske faktorer kan være medvirkende til resiliens,

herunder det at opleve at have selvbestemmelse og even til at monitorere og kontrollere impulser og regulere affekt (2010, p. 147f). Casestudiets resultat af analysen stemmer fint overens med den teoretiske ramme. Der er adskillige af de indre resiliensfaktorer som Cicchetti nævner, som Tina har oplevet som barn. I sin indstilling til livet er det tydeligt, at hun har haft ejerskab over livets vilkår. Desuden har hun accepteret sine ressourcer og begrænsninger, hvor hun positivt og optimistisk griber udfordringer an og får det bedste ud af det, som hun har og de kontekster, som hun befinder sig i. Dog kan der if. teorien være en øget risiko i forhold til at kunne overkomme udfordringer, da fysiske lidelser kan virke underminerende i forhold til den enkeltes mulighed for at tilpasse sig stressfulde oplevelser (Cicchetti, 2010, p. 145). Her ses det modsatte i forhold til Tina, da hun i stedet har gjort gigten til ”sin ven” og finder de ressourcer og positive forhold, der er mulige i forhold til at have gig. Så her er der diskrepans i mellem teorien og Tinas eksempel i casestudiet. I forlængelse heraf beskriver Cicchetti en resiliensfaktor i form af selveffektivitet, hvori der ligger en betydning af at være motiveret for at fungere effektivt i sine omgivelser (2010, p. 147). Det må siges at være dækkende for Tinas oplevelser. Hun var yderst motiveret for at fungere i det miljø, som hun befandt sig i. Samtidigt har det at have accepteret sine egne ressourcer og begrænsninger hjulpet hende i særdeleshed.

Jf. Cicchetti kan nogle af de iboende personlighedstræk være medskabende for resiliens (2010, p. 146). Tina har i særdeleshed anvendt sine iboende træk i forhold til at kunne klare sig igennem sin barndom. Dette stemmer også overens i forhold til Cicchetti, der både nævner den faglige styrke, planlægning samt tilpasning som vigtige iboende ressourcer i forhold til komme igennem stressende opvækstvilkår. Dette stemmer overens med det resultatet af analysen, hvor Tina ved hjælp af sin faglige styrke, planlægningskompetencer og tilpasningsevner har formået at klare sig på trods af sine udfordringer. Se afsnit 4.2, Eksemplificering af resiliens - Den lille røde kuffert, for uddybning.

I forhold til grupperingen af temaet beskyttende kontekstfaktorer stemmer dette også overens med det empiriske casestudie af Masten (1989), hvor der var et barn, der efter intensiv omsorg genvandt sin vækst og udvikling. Yderligere kan der nævnes, at der i resultatet af analysen er flere ydre beskyttende kontekstfaktorer, der gør sig gældende jf. Cicchetti. Det er eksempelvis tætte relationer med kompetente og omsorgsfulde voksne, der er associeret med at virke beskyttende og kan medvirke til

resiliens (2010, p. 147). De beskyttende kontekstfaktorer stemmer i adskillige tilfælde overens med resultatet af analysen. Tina har både oplevet at have betydningsfulde voksne i sin familie i form af sine onkler og farmor og farfar. Hun har oplevet at have adskillige inspirerende forbilleder, der i deres person viste Tina muligheder, som hun ikke havde set i sit hjem. Jf. forbillederne er det interessant at nævne, at de alle var lærere, som Tina mødte i de skoler, som hun var tilknyttet. Dette kan vise en sammenhæng i mellem de grupperede temaer, hvor lærerens tilgang kan være knyttet til Tinas faglige styrke, så de på den måde har haft en direkte forbindelse til Tinas indre resiliensfaktorer og dermed har talt direkte ind i Tinas indre livsverden. Endvidere har dette været understøttet af den skruktur og de regler, som har været tilstede i skoleregi, hvilke har været med til at styrke oplevelsen af resiliens.

Desuden oplevede hun også at være elsket af sin far og få et vigtigt indre værdisæt med fra sin mor. Selvom det ikke er en typisk tæt tilknytning i et trygt og sikkert hjemmemiljø, der ellers er grundlaget for børns udvikling og læring, så har Tina oplevelsen af at hun er elsket og prioriteret af sin far, hvor han ofte har hende med i sin dagligdag. Det er selve Tinas oplevelse af forældrekærligheden, der her gør forskellen, hvor hun i overensstemmelse med teorien har oplevet en tæt relation med sin far i barndommen – velvidende at hun i dag stiller spørgsmålstejn ved selve konteksten eksempelvis i forhold til at blive taget med på faderens besøg på værtshusene.

Afsluttende i denne diskussion er det tydeligt at der er adskillige sammenfald mellem de teoretiske perspektiver og det informanten har oplevet i sin barndom. Samtidigt med der også er flere elementer af diskrepans, hvor informanten ikke har oplevet de enkelte indre resiliensfaktorer eller har oplevet det underminerende for sin resiliens at have gigte. Gigten er vendt til en styrke og en positiv indgang til tilværelsen. Men der er flere områder, hvor informanten ikke har oplevet det, som kan være med til at have fået hende igennem sin opvækst. Her kan det være på grund af, at Tinas opvækst i flere tilfælde var et reelt spørgsmål om overlevelse, og de psykologiske ressourcer blev brugt på at opfylde basale behov og ikke på at mærke, hvordan hun oplevede verden gennem sine sanser og evner. Dette kan ses i forhold til Mastens teori om kumulative risikofaktorer, hvor der har været så mange udfordrende forhold, der er kommet i klumper og har ophobet sig, og dermed har været for

ressourcekrævende i forhold til at opleve andet end at være i den svære kontekst, som informanten befandt sig i.

4.4 Alternativ teoretisk forklaring

If. Yin er et element af et casestudie også at præsentere en alternativ teoretisk forklaring i forhold til casestudiet – også kaldet en rivaliserende teori. Her skal det være en alternativ teori, der kan forklare det, at klare sig på trods af belastende og udfordrende opvækstvilkår. I denne sammenhæng kunne en plausibel teori være, at resiliens er en form for forsvarsmekanisme. Der er en lang række af forsvarsmekanismer, der er beskrevet af både Anna og Sigmund Freud. Mekanismerne er strategier, der er medvirkende til at beskytte selvet mod angst, hvor man ubevidst benytter strategierne i forskellige stressede eller pressede kontekster. De mulige forsvarsstrategier, der kunne være i brug, er, fortrængning og rationalisering (Freud, 1966, pp. 30f, 46f, 59-61).

En mulig forsvarsmekanisme er fortrængning. I casens eksempel kunne informanten fortrænge de svære situationer, som hun befandt sig i for at komme igennem hverdagen. Det kan være en forklaring på, at hun i flere eksempler i analysen ikke oplevede sig selv og flere af sine iboende ressourcer. Oplevelserne bliver fortrængt, fordi de er for svære for jeg'et at opleve i forhold til den mængde angst som jeg'et ville blive udsat for, og jeg'et ville måske ikke overleve den mængde af angst, som den reelle situation potentielt ville repræsentere (Freud, 1966, pp. 6-8). En anden mulig forsvarsmekanisme, der kunne forklare informantens oplevelse, er rationalisering. Når man rationaliserer, findes gode, rationelle og acceptable forklaringer i det, der skete (Freud, 1966, pp. 54-57). Igen kan eksemplet om kufferten tages frem – for selvom informanten pakkede den lille røde kuffert og dermed inkluderede sig selv i det næstkommende tur til krisecenteret, kom hun i det tilfælde ikke med på krisecenteret. Så i denne kontekst kunne det være en mulighed, at informanten, som barn, rationaliserede situationen om ikke at være inkluderet til, at hun skulle blive i hjemmet og passe på sin far.

4.5 Metodekritiske overvejelser

Metodediskussionen er opdelt i underafsnit der indeholder diskussion af casestudiemetoden, den videnskabsteoretiske metode samt analysemetoden. Det bliver udfoldet herunder.

4.5.1 Casestudiemetoden inkl. metodestyrker og metodekritik

En stor del af den nyere psykologiske litteratur er ofte bygget op omkring evidensprincipperne, og det deskriptive materiale er ofte baseret på undersøgelser af store populationer. Men i noget litteratur efterspørges der et ”en til en” fokus i undersøgelser, da den kliniske praksis er baseret på relationen til det enkelte individ. Der savnes derfor forskning, der tager det individuelle hensyn, samt inkluderer personlighedstræk og betydende faktorer for remission og recovery (Møhl & Simonsen, 2017, p. 57f). Det er et fænomenologisk casestudie et muligt svar på, og i nærværende speciale tages der udgangspunkt i netop kontakten og forståelsen af et enkelt individ, og efter bedste evne tager hånd om og formidler essensen af casen.

Casestudiemetoden er ofte under kritik i forskningsverdenen, fordi det kan virke ensidigt at udarbejde et forskningsmæssigt arbejde med udgangspunkt i blot et enkelt individ. Samtidigt rangerer casestudiemetoden lavt i evidenshierarkiet og kan i flere sammenhænge anses som mindre evident end eksempelvis et randomiseret kontrol studie (RCT). Et RCT er virkningsfuldt i forhold til at undersøge og sammenholde effekter af eksempelvis flere behandlingstilgange, hvor casestudiet viser et andet perspektiv (Juul et al., 2018, pp. 193-200). Casestudiet kan give et indsigtfuldt og dybt billede af et givent socialt fænomen, og tilmed tilbyde eksemplarisk læring og generaliseringer på et analytisk niveau (Yin, 2018, p. 4f). Den analytiske generalisering kan være medvirkende til at støtte, modificere eller forkaste teoretiske koncepter i forhold til designet af casestudiet, eller i nogle tilfælde være med til at udvikle nye koncepter i forhold til teorien (Yin, 2018, pp. 38, 58). I dette casestudie er der flere sammenfald i forhold til Cicchettis teoretiske tilgang, og dermed støtter dette studie, at der både er indre og ydre resiliensfaktorer, der kan virke beskyttende for et individ i forhold til at klare sig på trods af en stressfuld opvækst. På den anden side må det dog samtidigt tydeliggøres, at informanten i flere tilfælde ikke har oplevet, hvad teorien foreskriver. I stedet kan de manglende oplevelser ses som værende i en tilstand, hvor det er motivationen for overlevelse, der er den drivende

kraft og ikke forskellige andre psykologiske resiliensfaktorer, der er afgørende i forhold til oplevelsen af at kunne klare sig på trods af de svære vilkår.

Casestudietilgangen har styrker i, at den både kan være eksplorativ, deskriptiv og forklarende, hvilket giver en vis bredde i forskningstilgangen (Yin, 2018, pp. 4f, 21).

Man kan overordnet ikke sige den ene metode er bedre end den anden, men at de har hver deres brugsværdi i forskellige sammenhænge. I dette speciale er der anvendt en eksplorativ tilgang i det semistrukturerede forskningsinterview, hvor informantens oplevelse er undersøgt. Den deskriptive og forklarende tilgang er anvendt i selve det skrevne materiale, hvilket har været med til at give et helt billede af casen.

Den kvalitative casestudie tilgang er valgt, fordi tilgangen er med til at fremme dybden i empirien, da udsagnene i interviewet er fyldestgørende og grundige. Dette kan ses i forhold til, hvis der i stedet var anvendt en survey, hvor informanten giver besvarelser på skrift, og der ikke er mulighed for at spørge yderligere ind til betydningen i udsagnet eller afstemme meningsindholdet med casen undervejs.

Casestudiemetoden kunne også have været anvendt som et multicasestudie. Et multicasestudie kan stå stærkere, da der kan være flere observationer og udsagn fra forskellige informanter, der er med til at belyse fænomenet resiliens fra flere vinkler. De forskellige dele af empirien kunne pege i samme retning, hvilket kan støtte analysens temaer og understøtte resultatet (Yin, 2018, p. 24). Samtidigt kunne det måske være muligt at finde frem til flere og andre temaer, der er væsentlige i forhold til oplevelsen af resiliens.

Metodekritisk er der andre faldgrupper i forhold til casestudiet. Der kan være en mulighed for, at jeg som forsker har bias i forhold til verifikation, og dermed har en tendens til at bekræfte egne forudfattede holdninger til forskningsområdet (Flyvbjerg, 2010, p. 478). Inden casestudiet undrede jeg mig over, hvordan informanten klarede sig så godt i forhold til den opvækst, som hun havde været igennem. Så jeg gik ind i arbejdet med et åbent sind, men kan dog være påvirket af min forforståelse for informanten, som er yderligere beskrevet under afsnittet 3.1.3.1, Forskerens forforståelse. Men i forhold til min forforståelse kan den ikke beholdes, hvis det fundne ikke bekræfter teorien (Flyvbjerg, 2010, p. 480). Der er blevet skubbet til min opfattelse, da fundene går udover teorien og binder det sammen i en ny konstellation. På den anden side er det dog også muligt, at jeg ikke har holdt studiet åbent nok i forhold til, hvad der er af læring at hente omkring resiliensfaktorer i dette single subjekt studie. Dermed er det muligt, at specialet ikke indeholder alle

de mulige nuancer, der har været i empirien, og det er dermed ikke kommet med i denne skriftlige fremstilling (Flyvbjerg, 2010, p. 482). Samtidigt kan der være en risiko for, at jeg har komprimeret sammenfatningen af resultatet og temaerne for meget, og der er noget væsentligt, der kan være gået tabt (Flyvbjerg, 2010, p. 484). En positiv kritik i forhold til anvendelse af casestudie som metode er dog, at fortællingen er svaret i sig selv (Flyvbjerg, 2010, p. 485). Dette speciale har netop udgangspunkt i informantens egen fortælling. I den anvendte tilgang til at indhente empirien har fokus været på, at spørgsmålene er udformet, så de tager højde for informantens egen oplevelse af sin egen historie om sig selv, og derfor er det efter bedste evne tilstræbt, at fortællingen er svaret i sig selv i dette speciale.

4.5.2 Den videnskabsteoretiske metode

Der er videnskabsteoretisk anvendt en fænomenologisk metodisk tilgang i indeværende speciale, hvilket har været med til at understrege og støtte, at det er informantens oplevelse af resiliensfaktorer, der er i fokus. Det er udarbejdet på baggrund af det semistrukturerede forskningsinterview, hvor der er spurgt ind til netop informantens oplevelse af hendes livsverden, og der er fuldt op med åbne og uddybende spørgsmål i forhold til hendes oplevelse. Hvis jeg havde anvendt en anden metode, var jeg kommet frem til et andet resultat. Eksempelvis kunne jeg have haft en mere kritisk tilgang, hvor jeg i stedet kritisk kunne have undersøgt og afstemt svarene fra informanten. Der kunne have kommet en anden vinkel eller dybde på analysen i forhold til svarene i interviewet og til resultatet. Det ville dog kompromittere selve essensen af dette speciale, da det netop er den enkeltes oplevelse af egen livsverden, der er omdrejningspunktet. Dog er pointen her, at ved anvendelse af en anden metode, er det muligt, at det er en anden viden, der ville være kommet frem i specialet.

4.5.3 Alternative analysemetoder

Selve analysen kunne også have haft en anden form med et anderledes udtryk. Der kunne have været et sprogligt fokus i analysen i form af en diskursanalyse (Olsen, 2003, p. 5). Dette kunne eksempelvis være i forhold til, hvordan informanten anvender styrkemarkører i sit sprogbrug til at understrege pointer gennem interviewet, og hvilken betydning det blandt andet har for den mening og de

psykologiske meningsskabende enheder, der er kommet frem gennem interviewet. Dette ville dog kræve en anden problemformulering og give et andet specialefokus, da der vil være et detaljeret fokus på casens sproglige udtryk og ikke på det indhold og den oplevelse, som informanten har haft i forhold til resiliensfaktorer. Dette ville også være interessant at undersøge og analysere, og resultatet kunne bidrage til viden om, hvordan sproget kan blive påvirket, når en person vokser op i et stressfyldt miljø og klarer sig på trods af belastende omstændigheder. Det er en anden mulig vinkel, men den er ikke valgt i dette speciale.

4.6 Diskussion af etik

Det, at vokse op i en familie med fysiske og psykiske overgreb, og klare sig godt igennem livet, er et følsomt emne, da det går ind og berører nogle elementære grundopfattelser i det enkelte individ. Derfor skal det behandles med omtanke og omhu. Dette etiske aspekt kan ses i forlængelse af, det at anvende en anden videnskabsteoretisk tilgang, hvor der løbende gennem interviewet kunne være stillet kritiske spørgsmål til de svar, der er kommet frem gennem interviewet. Det ville være uetisk, da det er et følsomt emne, så i respekt for informanten, er det ikke i overensstemmelse med de etiske overvejelser at stille kritiske spørgsmål ved informantens oplevelse af, hvordan hun har klaret sig i genn sin opvækst, da det kan rykke ved nogle af de grundlæggende opfattelser hos informanten, hvilket ikke er intentionen i en psykologisk specialeafhandling (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 105-107). Informanten kan selv have et ønske om at få skubbet til nogle af sine overbevisninger, men dette kan foregå i et egentligt terapiforløb, og ikke hvor informanten er informant til et speciale. På den anden side er det også interessant at frembringe viden – måske endda ny viden – så der er en vis interesse i at det er en åben informant, der har mod på og interesse i at fortælle om, at klare sig på trods af udfordrende opvækstvilkår. Så uden at skubbe til informanten, men med åben interesse at spørge ind til netop informantens oplevelse, og kun spørge ind til netop det, der vedrører undersøgelsesområdet, og ikke lade spørgsmålene været drevet af egen nysgerrighed udenfor området kan til tider være en balancegang (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 111-113). I nærværende speciale opleves det af undertegnede som et interview i balance, der ikke overtræder etiske grænser.

4.7 Validitet og reliabilitet

Validiteten bygger på tre elementer i form af konstruktions-, intern- samt ekstern validitet (Yin, 2014, pp. 45-49). I arbejdsprocessen med nærværende speciale har det været vigtigt at udforme den rette konstruktion til studiet, så det gav mening for forskningsprocessen. Derfor er der lagt vægt på, at det er den fænomenologiske tilgang, der er anvendt som grundlag for det casestudiet, så det netop kunne tage udgangspunkt i informantens oplevelse af resiliens. Samtidigt er der også anvendt flere sammenhængende elementer i empirien, hvor både informantens selvbiografi *Mælkebøttebarn i blomst* (2014) samt observationer fra selve interviewet er anvendt for at underbygge det sagte ord i interviewet. Der kan sættes spørgsmålstegn ved den interne validitet, hvis forskeren blindt udleder kausale sammenhænge (Yin, 2014, p. 44). Derfor er det vigtigt, at casen ikke forstås som en kausal sammenhæng, men som en beskrivelse af de oplevede indre og ydre faktorer, der har hjulpet informanten igennem hendes opvækst. Samtidigt er der præsenteret en rivaliserende teori i form af forsvarsmekanismer (Yin, 2014, p. 47), der ville kunne forklare, hvordan informanten har klaret sig igennem sin opvækst. Derigennem er den interne validitet afprøvet jf. Yin. Den eksterne validitet er understøttet af anvendelsen af teori (Yin, 2014, p. 47), hvor diskussionen ovenfor i afsnittet om at tydeliggøre overensstemmelser og diskrepans i forhold til resultatet af analysen. Der er tydelige overensstemmelser, men der er også flere elementer af diskrepans, hvor casestudiet tilbyder en anden vinkel i forhold til den anvendte teori. Reliabiliteten er fremmet gennem anvendelse af protokollen (Yin, 2014, p. 48f), der har fungeret som en rettesnor gennem specialeprocessen (se Bilag 2, Protokollen for casestudiet). Desuden er der en reliabel tilgang til empirien i form af at interviewet er ordret transskriberet, så der er et så validt og pålideligt datagrundlag for selve udarbejdelsen af specialet som muligt.

4.8 Perspektivering

Afsnittet bidrager med essensen af, hvad det indeværende speciale kan medvirke til i praksis udover dette deskriptive projekt.

Et kvantitativt studie af Horan og Widom (2015) viser, at der er en sammenhæng mellem uddannelsesniveau, mental sundhed og kriminell adfærd hos børn, der har

været udsat for overgreb. Der er en tendens i forhold til, at børnene gennem livet opnår et lavere uddannelsesniveau, de oplever flere symptomer relateret til blandt andet angst og depression. Desuden forekommer der gennem livet flere anholdelser i forhold til kriminel adfærd blandt de mennesker, der har været udsat for overgreb i barndommen (pp. 927-929). Så der er store sundhedsmæssige og udviklingsmæssige konsekvenser for en andel af de børn, der har gennemlevet en belastende og stressfuld barndom. Derfor kan dette speciale bidrage med et fokus på at forebygge omstændighederne fremfor at behandle konsekvenserne, fordi det at vokse op med fysiske og psykiske overgreb, kan have både betydelige samfundsmæssige og medmenneskelige eftervirkninger.

Der bliver allerede arbejdet med at fremme resiliens hos børn gennem intervention, hvor der er et fokus på at fremme de styrker og ressourcer, der er i barnets liv (Fergus & Zimmerman, 2005, p. 411f). Det er vigtigt at lave en intervention tilpasset den enkeltes udviklingsniveau (Noam & Herman, 2002, p. 861f). Interventionen kan foregå på flere niveauer, herunder på; individual, familie samt samfundsmæssigt niveau (Zolkoski & Bullock, 2012, p. 2301). Nærværende casestudie kan bidrage til at fremme fokus på psykisk sundhed gennem sit fokus på de oplevede resiliens faktorer. Casestudiet kan være med til at sætte opmærksomhed på opbygning af resiliens i konkrete grupper. Det kan sætte et fokus på at mindske risikoen for patologiske reaktioner på stresspåvirkninger, ved have have et fokus på at højne resiliens niveauet hos børn og unge, der er vokset op i belastende kontekster (Luthar & Cicchetti, 2000, p. 879f). Dette kan gøres gennem opøvelse og facilitering af resiliens for børn, der lever og vokser op under stressende og belastende forhold (Fergus & Zimmerman, 2005, p. 399). Eksempelvis kan der tilskyndes en opmærksomhed hos de børn, der lever på krisecentre eller hos de børn der er tvangsfjernede fra deres familier, hvor det er ekstra vigtigt at facilitere ydre resiliens faktorer i form af tydelige omsorgsfulde voksne med et fokus på nærvær og øjne for det enkelte barns kvaliteter. Desuden kunne der være et øget fokus på at opøve indre egenskaber og kompetencer. Specialet giver et konkret indblik i, at både evnen til planlægning og tilpasning kan være ekstra meget i spil, hvilket man som behandler kan være opmærksom på i kontakten til det enkelte barn.

Casestudiet har givet indsigt i et ekstremt tilfælde i forhold til, at informanten er opvokset under yderst stressende forhold. Casestudiet viser, hvordan hun oplever at klare sig på trods af sine belastende livsomstændigheder, hvilket bidrager med et

eksemplarisk læringseksempel. Den fænomenologiske tilgang bidrager med Tinas oplevelse af, hvad det er, der har gjort forskellen for hende, da hun var barn, hvor hun levede og voksede op i en dysfunktionel familie. Dermed kommer specialet helt tæt på de enkelte oplevelser, der har været medvirkende til, at informantens resiliensfaktorer udviklede sig, og hun klarede sig på trods af omstændighederne.

Informanten har desuden i interviewet adskillige bud på, hvad det er, som hun byder ind med, når hun møder børn, der lever med udfordrende opvækstvilkår (Bilag 3, l. 1221-1243). Her er kommunikationen og dialog i fokus, og hun tydeliggør, at børnene ikke skal føle sig alene om at vokse op under stressende forhold. Informanten gør blandt andet opmærksom på Børnetelefonen, og hun informerer om, at loven kræver, at man passer på børn. Dette kan give børnene et yderligere indblik i, at de ikke står alene, og at psykiske og fysiske overgreb ikke er lovlige i Danmark. Desuden viser informanten børnene en fysisk person, der har klaret sig igennem livet, selvom hun har oplevet fysiske og psykiske overgreb, alt imens hun sidder i en kørestol. På bedste vis viderefører hun den inspirerende rollemodel, som hun selv oplevede i form af sin matematiklærer fra de tidlige klasser i folkeskolen.

Der er som tidligere nævnt allerede et arbejde i gang med at fremme resiliens (Zolkoski & Bullock, 2012, p. 2300f). Viden fra nærværende speciale kan anvendes i arbejdet med børn på individ niveau. Det kan anviser hvilke faktorer, der kan være særligt velegnede til at hjælpe børn. Og det kan huske os på, at der er nogle børn, der vokser op i så vanskelige vilkår, at de reelt ikke oplever, hvad der sker omkring dem, fordi de er i gang med at overleve. Derfor er resiliens et vigtigt element i arbejdet med børn, der vokser op under belastende vilkår.

5.0 Konklusion

Relationen mellem forældre og børn er et vigtigt grundlag for udvikling og læring jf. Clark og kolleger (2019). Samtidigt kan der være store udfordringer og konsekvenser for børn, der vokser op med fysiske og psykiske overgreb jf. Norman og kolleger (2012) samt Horan og Widom (2015).

Problemformuleringen ”Hvordan opleves fænomenet resiliens i et stressende opvækstmiljø?” er besvaret ved hjælp af casestudiemetoden i nærværende speciale. Casestudiet viser, at resiliens opleves både gennem indre og ydre faktorer, der begge har betydning for, hvordan informanten har klaret sig på trods af sine opvækstvilkår.

Der er interaktion mellem de forskellige resiliensfaktorer, og de virker beskyttende for informanten. Dette er overskueliggjort i figur 1 (se afsnit 4.1). Figur 1 viser en oversigt over de identificerede resiliens temaer, der er trådt frem gennem analysen af det semistrukturerede forskningsinterview. Figuren er struktureret i grupperede temaer. Grupperingerne skal ikke ses som en streng opdeling, men flere af temaerne overlapper hinanden. De overordnede grupperinger i temaerne er hhv. for de indre faktorer; "Livsindstilling" og "Personlighedstræk". De indre resiliensfaktorer er yderligere kommet til udtryk i de underliggende temaer; "Ejerskab over livets vilkår", "Accept af egne ressourcer og begrænsninger", "Motivation for overlevelse", "Faglige styrker", "Planlægningskompetencer" samt "Tilpasningsevner". De ydre faktorer kommer til udtryk i de "Beskyttende kontekstfaktorer", der viser sig i temaerne; "Betydningsfulde voksne", "Forbilleder", "Forældrekærlighed" samt "Resiliensskema fra moderen".

Det, der viser sig i analysen, er, at der er flere temaer, der er i spil i forhold til at kunne klare sig på trods af de vanskelige livsvilkår. En del af de mulige adspurgte resiliensfaktorer er ikke oplevet, men i stedet tyder det på, at det at klare sig i gennem de stressende begivenheder har et afsæt i, at informanten har handlet sig igennem nogle af de svære oplevelser med en motivation for at overleve.

Specialet giver i perspektivering en et fokus på intervention i forhold til de børn, der vokser op med belastende vilkår, og Zolkoski og Bullock (2012) anviser, at interventionen kan foregå på både individ-, familie- og samfundsniveau. Specialet støtter den individuelle intervention gennem casestudiets fund og foreslår at facilitere både indre og ydre resiliensfaktorer eksempelvis i form af tydelige ydre omsorgsfulde voksne. Desuden er det vigtigt at facilitere de indre resiliensfaktorer med en opmærksomhed på, at børnene kan være i gang med at tilpasse sig eller helt lavpraktisk være i gang med at overleve, fremfor at opleve, hvilken kontekst, de befinder sig i. Så det er vigtigt at have et udgangspunkt i det enkelte barn.

Flyvbjerg (2010) skriver jf. casestudier, at fortællingen er svaret i sig selv. Informanten fortalte blandt andet om oplevelsen af ikke at komme med på krisecenteret, selvom hun havde klargjort og pakket sin lille røde kuffert. I eksemplet fortæller informanten, hvordan hun som barn planlagde at skulle med på krisecenteret med sin moder og lillesøster, så allerede fra en tidlig barndom oplevede hun, at hun kunne klare sig igennem de svære udfordringer blandt andet ved at

planlægge sig ud af det, samtidigt med at hun måtte tilpasse sig de kontekster, som hun befandt sig i.

6.0 Referenceliste

- Andersen, H. & Koch, L. (2015) Hermeneutik og fænomenologi. In: Jacobsen, M. H., Lippert-Rasmussen, K. & Nedergaard, P. *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. (3. ed, pp. 205-250). Hans Reitzels Forlag.
- Andersen, L. B. & Boolsen, M. W. (2015) Hypotesetest. In: Jacobsen, M. H., Lippert-Rasmussen, K. & Nedergaard, P. *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. (3. ed, pp. 37-67). Hans Reitzels Forlag.
- Bonanno, G. A. (2004) Loss, Trauma, and Human Resilience Have We Underestimated the Human Capacity to Thrive After Extremely Aversive Events? *American Psychologist*, 59(1), 20–28.
DOI:10.1037/0003-066X.59.1.20
- Brinkmann, S. (2010) Etik i en kvalitativ verden. In: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. *Kvalitative metoder – en grundbog*. (1. ed, pp. 429-445) Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann, S. (2015) Forståelse og fortolkning. In: Jacobsen, M. H., Lippert-Rasmussen, K. & Nedergaard, P. *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. (3. ed, pp. 69-98). Hans Reitzels forlag.
- Børns Vilkår (2021) Selvskade – et fysisk udtryk for psykisk mistrivsel blandt børn og unge. Omfang, årsager og anbefalinger til at forebygge, at børn og unge skader sig selv. Signe Korsgaard (Eds.) (pp. 1-64).
- Campbell, T. M. L. (2014) *Mælkebøttebarn i blomst*, (1st ed., pp. 5-200). PRinfoHobro A/S.
- Clark, R., Tluczek, A., Moore, E. C. & Everson, A. L. (2019) Assessment of Early Parent-Child Relationships. In: R. Delcarmen-Wiggins & A. S. Carter (Eds.) *The Oxford Handbook of Infant, Toddler, and Preschool mental health assessment*, (2nd ed, pp. 47-78), Oxford Library of Psychology.
- Cicchetti, D. (2010) Resilience under conditions of extreme stress: a multilevel perspective, *World Psychiatry*, vol. 9, 145-154.
- Fergus, S. & Zimmerman, M. A. (2005) Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annual Review of Public Health*, Vol. 26, 399-419.
<http://dx.doi.org/10.1146/annurev.publichealth.26.021304.144357>
- Flyvbjerg, B. (2010) Fem misforståelser om casestudiet. In: S. Brinkmann & L. Tanggaard, (Eds.). *Kvalitative metoder – en grundbog*. (2nd ed, pp. 463-487). Hans Reitzels Forlag (København).
- Freud, A. (1966) *The Ego and the Mechanisms of Defence*. (1st ed, pp. 1-204). Routledge, London.
- Harder, S. & Simonsen, E. (2017) Udviklingspsykopatologi. In: E. Simonsen & B. Møhl (Eds.) *Grundbog i Psykiatri*. (2nd ed, 115-129). Hans Reitzels Forlag.
- Horan, J. M. & Widom, C. S. (2015) Cumulative childhood risk and adult functioning in abused and neglected children grown up. *Development and Psychopathology*, 27(3), 927-941.
DOI: <http://doi.org/10.1017/S095457941400090X>
- Jacobsen, M. H., Lippert-Rasmussen, K. & Nedergaard, P. (2015) Hvad er

-
- videnskabsteori? In: M. H. Jacobsen, K. Lippert-Rasmussen & P. Nedergaard (Eds.). *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*. (3. ed, pp. 13-33). Hans Reitzels Forlag.
- Juul, S., Bech, B. H., Dahm, C. C. & Rytter D., (2018) *Epidemi og evidens*. 3. udgave, 2. oplag. Munksgaard, København. Pp. 193-200.
- Koppenhele-Gossel, J., Weinmann, L., Klimke, A., Windmann, S. & Voss, U. (2022) Adapting to a major crisis: Sleep and mental health during two lockdowns. 1-10. *Journal of sleep research*.
DOI: 10.1111/jsr.13565
- Kvale, S. & Brinmann, S. (2015). Interview. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk. (3 ed., pp. 11-440). Kbh. Hans Reitzels forlag.
- Køppe, S. (2010). Etik. In: Bjerg, J., *Gads Psykologileksikon* (3. ed., p. 164) Gads Forlag.
- Langdridge, D. (2007). *Phenomenological Psychology – Theory, Research and Method*. Pearson Prentice Hall.
- Luthar, S. S. & Cicchetti, D. (2000). The construct of resilience: Implications for interventions and social policies. *Development and Psychopathology*, Vol. 12, 857–885.
- Luthar, S. S. Cicchetti, D. & Becker, B. (2000) The Construct of Resilience: A Critical Evaluation and Guidelines for Future Work, *Child Development*, May/June 2000, Vol. 71, Number 3, pp. 543–562.
- Masten, A. S. (2001) Ordinary Magic - Resilience Processes in Development, *American Psychologist*, Vol. 56, No. 3, 227-238.
DOI:10.1037//0003-066X.56.3.227
- Masten, A. S. (2014) Global Perspectives on Resilience in Children and Youth, *Child Development*, Vol. 85 (1), 6-20.
- Masten, A. S. & O'Connor, M. J. (1989) Vulnerability, Stress, and Resilience in the Early Development of a High-Risk Child, *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, Vol. 28 (2), 274-278.
- Møhl, B. & Simonsen, E. (2017) Med mennesket i centrum. In: E. Simonsen & B. Møhl, (Eds.). *Grundbog i Psykiatri*. (2. ed., pp.29-61) Hans Reitzels Forlag.
- Noam, G. G. & Hermann, C. A. (2002). Where education and mental health meet: Developmental prevention and early intervention in schools. *Development and Psychopathology*, Vol. 14, 861–875.
- Norman, R. E., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J., & Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *PLoS medicine*, 9(11), e1001349. pp. 1-31
<https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1001349>
- Olsen H. (2003) Roads to qualitative quality? On securing quality of qualitative interview research. *Nordisk Pedagogik*, Vol. 23, 1–20. Oslo.
ISSN:0901-8050.
- Stake, R. (1995) *The art of case study research*, Sage Publications Inc., 2455 Teller Road, Thousand Oaks, California 91320, pp. 1-136.
- Tombeau Cost, K., Crosbie, J., Anagnostou, E., Birken, C. S., Charach, A., Monga, S., Kelley, E., Nicolson, R., Maguire, J. L., Burton, C. L., Schachar, R. J., Arnold, P. D. & Korczak, D. J. (2022) Mostly worse, occasionally better: impact of COVID-19 pandemic on the mental health of Canadi-

-
- an children and adolescents, *European Child & Adolescent Psychiatry* Vol. 31, 671-684.
<http://doi.org/10.1007/s00787-021-01744-3>
- Vannest, K. J., Davis, J. L. & Parker, R. I. (2013) *Single Case Research in Schools*. Routledge, 711 Third Avenue, New York, NY 10017 pp. 1-14.
- Zolkoski, S. M. & Bullock, L. M. (2012) Resilience in children and youth: A review. *Children and Youth Services Review* 34, Elsevier, 2295-2303.
- Yin, R. K. (2014) *Case study research – design and methods*. (5. ed., pp. 45-49) Printed in United States of America. SAGE Publications, Inc.
- Yin, R. K. (2018) *Case study research and applications – design and methods*. (6. ed., pp. 1-319). Printed in United States of America. SAGE Publications, Inc.